

פרשת 'ניצבים - וילך'

מתוך 'ליקוטי שמואל'

מלקט ועורך ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

פרשת ניצבים

כי קרוב אליך הדבר מאד!!! (הרב שלמה הלוי שליט"א)

בקשר למצוות התשובה כתוב בפרשה: "כי המצווה הזאת אשר אנוכי מצווך היום, לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא, לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא... כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו" (דברים ל', י"א- י"ד). האפשרות לשוב אל ה' נמצאת בהישג יד, אין לחפש בשמי השמים, ואף לא מעבר לים. ואף אין צורך להרחיק ולנדוד על מנת לפשפש היכן היא נמצאת אלא: "קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשותו".

על מנת להבין את המשמעות של הדברים היה האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחה זצ"ל, מספר משל נפלא ומיוחד לאותם החסידים שבאו אליו בפעם הראשונה. וכך היה המעשה:

רבי אייזיק בן יעקיל מקראקא, היה עני מופלג. במשך שנים רבות חי עם בני משפחתו בדוחק ותחת מצוקה נוראה. בביתו ידעו רעב ומחסור תמיד. על אף כל הסבל הזה, בטח אייזיק בהקב"ה בכל לבבו, והאמין כי יום יבוא ויחלצו ה' מן המייצר... באחד הלילות חלם ר' אייזיק חלום שבו ציוו עליו לנסוע מקראקא עיר מגוריו לפראג. וכך נאמר לו: "שם בפראג, מתחת לגשר המוביל לארמון המלך, טמון אוצר, אם תחפור שם, תתעשר עושר רב מאד...!!" !! בתחילה לא התייחס מיוחדענו לחלום ברצינות, שהרי כבר לימדונו חז"ל: חלומות שווים ידברו... "אך לאחר שהחלום חזר פעם שניה ושלישית, הבין כי יש דברים בגו וכבר השכם בבוקר קם ר' אייזיק, ויצא לכיוון העיר פראג. הדרך הייתה ארוכה וכשהגיע, פנה מיד אל הגשר המוליך אל ארמון המלך. שם, על הגשר היו שומרי המלך עומדים כל היום וכל הלילה, דרוכים וקשובים לכל המתרחש, לכן פחד ר' אייזיק לחפור שם. כמובן, שהוא לא התיימש ובכל בוקר נעמד והביט במתרחש עד הערב. דמותו של היהודי הבא מידי יום אל הגשר המוביל לארמון עוררה את חשדנותם של שומרי- המלך, ולכן פנה אליו ראש המשמר ושאל: "מה אתה מחפש כאן יהודי? הבין ר' אייזיק שלא ניתן לחמוק משאלותיו של ראש המשמר ועל כן החליט לספר לו את סיבת בואו לפראג. לאחר שהאזין ראש המשמר לחלומו של אייזיק פרץ בצחוק אדיר. "חה..חה.. דרך כל כך ארוכה עשית בשביל חלום טיפשי?! הלא תדע כי אין להאמין בחלומות?!", המשיך השוטר ואמר: "אילו הייתי מאמין כמוך, הייתי בעצמי נוסע לקראקא, עירך, כי חלמתי גם אני חלום שבקראקא מתגורר יהודי ושמו אייזיק בן יעקיל, ובביתו של האיש הזה, מתחת לתנור טמון לו אוצר... האם לדעתך אסע לי לקראקא להרוס את תנור כדי לחפש אוצר?!..." מיד אורו עינו של ר' אייזיק והבין לשם מה הגיע עד לכאן... הוא שב מיד לביתו אשר בקראקא. והחל לחפור תחת התנור ובאמת מצא אוצר גדול...

זהו המשל והנמשל ברור מאליו: כן הדבר הוא אצל כל אדם, חושב הוא שהאוצר נמצא כאשר יגיע לידו מצווה גדולה שיעשה וכך יחזור בתשובה - אך אין הדבר כן, כאשר יחפש

בתוך ד' אמותיו – ימצא הוא את המצוות ה"קלות" לביצוע ומהם יתחיל לחזור בתשובה...
קרוב אלינו הדבר מאד הבה נתחיל רק בדברים הפשוטים...

שבת שלום ומבורך

אתם נצבים - כולכם (יחיאל מיכל מונדרוביץ)

משה רבינו מעמיד את העם, ביום פטירתו, להעבירם בברית בינם לבין הקב"ה. בעלי הדרוש מבארים שהשבועה פותחת בהכרזה אתם נצבים היום כולכם לפני ה' א-לוקיכם. לפני ה' כולכם בדרגה שווה, אין מעמדות ואין היררכיה. ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל. כולם יחד, כי לפניו יתב"ש אין דירוג, מחוטב עציך ועד שואב מימך. לא ניכר שוע לפני דל. במבט עיניכם בלבד יש מעמדות, ראשיכם-שלכם, שוטריכם - שלכם. כלפי מעלה יחד שבטי ישראל. לעברך בברית, בלשון יחיד. כולם אהובים.

בזוהר הק' למדנו, אתם נצבים היום - זה ראש השנה. ראש השנה, יום משפט, ניצבים היום כולכם, אחדות עם ישראל. יום תרועה יהיה לכם פירש רבינו 'השפת אמת' יום רעות. במידה זו ממליכים את השי"ת, עלה א-לוהים בתרועה א-לקותו מתעלה מכוח רעות ואחוה. ויהיה בישרון מלך - אימתי - בהתאסף.

מלמד ומחנך יודעים כי עליהם לתת יחס שווה לכל תלמיד ותלמיד. הם יודעים את גודל האחריות שהם נושאים כלפי כל יחיד ויחיד. עם זאת, מן הקשות הוא להשקיע בבני השכבה הבינונית כמו בבני האצולה שבכיתה. הרי כאן בן ראש הכולל, לידו בקדמת הכיתה נכד של סגן ראש העיר, שתומך רבות בתלמוד-תורה, ואף במלמד באופן אישי. יש גם את הילד שסבתו חשובה מאוד בפיקוח ועל פיה מתחלקות משרות ההוראה, חשוב שהיא תהיה מרוצה. והבינונים, כן, גם אליהם צריך להתייחס...

ידועים דברי הגמרא במסכת תענית על המלמד שירד לפני התיבה בימי עצירות גשמים, ותפילתו נענתה תיכף ומיד! ראש רבני בבל, רב, שהתפלא על מעלתו של אדם זה שהקב"ה עושה רצונו מיד, שמע מהמלמד כי בידו זכות שהוא מלמד את בני העניים ואת בני העשירים ביחס דומה! בימים ההם היה שכר המלמד מתקבל ישירות מההורים, ועם זאת לא זלזל חלילה בבני המעמד הנמוך. הרי כל ה"נמוך" וגבוה" הוא רק לעינינו, וכבר ידועים דברי חז"ל שלמעלה בשמים הכול נראה אחרת "עליונים למטה ותחתונים למעלה".

נביט במבט מפוקח. נוח למלמד להתייחס לילד המטופח שבא ממשפחה מכובדת. הוא בא ללימודים עם מוכנות ופניות, פיזית ורגשית. הוא נקי ואסתטי. שיעורי בית מבוצעים, הוריו מתעניינים ואף מעניקים, עליו נאמר 'כל הלומד עם בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו'. משימה נעימה ואף כדאית... האתגר בהמשך המאמר בחז"ל וכל הלומד עם בן עם הארץ תורה, הקב"ה גוזר גזירה והוא מבטלה! וכסהבר המהרש"א, מלמד זה אינו מסכים ל"חוקי הטבע" שליו בן עם הארץ ממשיך את שרשרת הכישלון. המלמד פועל נגד

הטבע. הוא מוציא יקר מזולל. אינו דן את התלמיד לפי הוריו. בעיניו כולם שווים לטובה. מלמד המבטל סדרי הטבע יש בידו לבטל גזירת שמים! הוא סנגור נפלא ביום הדין!

כהכנה לימי הדין נעמיד את תלמידנו כולם יחד לפני ה' אלוקינו. נותן לכל אחד הזדמנות. בצדק תשפוט את תלמידך. כקטן כגדול תשמעון. נזכור ברית אבות החפצים שכל בניהם יהיו לימודי ה'. בערב יום הכיפורים החזירו את הקטורת למכתשת, לאחד ולשלב בין כל המינים, ואף את החלבנה. דקה מן הדקה. כולם נסקרין בסקירה אחת. רבש"ע, אע"פ שאיני כדאי, הוציאנו בדין זכאי.

בהצלחה בעבודת הקודש!

אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם" (כט, ט) (תורת הפרשה)

כתב בספר מעם לועז: מעשה בזקן אחד שהיה נוטה למות, קרא לכל בניו ואמר להם: הביאו לי אגודה של קנים לחים. הביאו לו האגודה. נתן את האגודה לכל אחד מהם ואמר להם: האם אתם יכולים לשבור את הקנים האלו? נטל כל אחד מהם האגודה והתאמץ בכל כוחו לשבורה ולא יכול היה, אמר להם אביהם הזקן: עכשיו תראו כיצד אני שוברת. תמהו הבנים והיו מסתכלים זה בזה בתמיהה. נטל הזקן האגודה והתחיל מוציא קנה אחר קנה ושוברת. אמר להם הזקן: מזה תלמדו לקח, כל זמן שתהיו באגודה אחת, אין אדם יכול להזיק לכם. אבל אם תהיו בפירוד ובמחלוקת, תישברו אחד אחד.

אתם נצבים היום כולכם (כט, ט) (כ"ק ה"אמרי חיים" ז"ע).

היום דא ראש השנה, כנ"ל. "נצבים" רומז לפרנסה – ממונו של אדם המעמידו על רגליו. אתם נצבים היום, אם אתם מתפללים בראש השנה על פרנסה, כולכם – התפללו נא שתהיה פרנסה לכל כלל ישראל, ואל תחשבו רק על עצמכם בלבד.

אתם נצבים היום כולכם (כט, ט) (המקור ברוך ז"ע)

אתם נצבים היום כולכם (כט-ט). יש להבין על דרך משל, לחייל שברח מהחטיבה בעת שלום, ואחר כך לעת מלחמה חזר, ועל פי דברי היו צריכים להענישו על שברח, אבל כיון שראה המלך מסירות נפשו שחזר לחטיבה בעת מלחמה מרצונו להגן על הממלכה מחל לו על זה. כך היה לנו את כל חודש אלול לשוב אל ה' ועדיין לא שבנו, וכיון שבימים הנוראים שבים אנו עם כלל ישראל מוחל לנו השי"ת על העוונות כיון שחזרנו מרצוננו הטוב, וזהו אומרו 'אתם נצבים היום' היום דא ר"ה התייצבו בחזרה לחטיבה ויסלח לכם הקב"ה על העבירות אף כי לא שבתם עד עכשיו.

מקבץ וורטים קצרצרים

1. ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת (כט,יג)

היה סח ומפרש הרה"ק בעל האמרי חיים מויז'ניץ זי"ע "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת" בזמן שאתם "לבדכם", איש איש לבדו, אינכם מאוחדים, אינני כורת ברית. הברית בינינו רק כשאתם מלוכדים יחדיו, באחוזה ורעות...

2. והתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי (כט,יח) [כתב סופר]

יש הרבה אנשים העוברים על כל העבירות שבתורה, אבל הם מצדיקים את עצמם על ידי זה שיש להם "לב טוב", וכאילו שמי שיש לו לב טוב מותר לו הכל, ועל האנשים האלה אומר הפסוק והיה כשמעו את האלה הזאת... והתברך בלבבו כלומר, הוא יתברך בזה ויתפאר במה שיש לו לב טוב ואזי יאמר שלום יהיה לי ... אבל אז לא יאבה ה' סלוח לו...

3. לא יאבה ה' סלוח לו (כט,יט). (דברי שמואל)

לכאורה איך יתכן שהקב"ה רחום וחנון מוחל וסולח לא יחפוץ לסלוח לו, אלא הכוונה, לא יאבה הוא עצמו, שהשי"ת יסלח לו, מכיוון שלפי דעתו והבנתו אינו זקוק בכלל לסליחתו יתברך, כי אינו מרגיש שחטא ואין לבבו נשבר בקרבו.

4. כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיק ובלבבך לעשותו (ל,יד). (דברי חיים)

יש לומר, "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיק" - קל מאוד לקבל על עצמו לעשות טוב ולומר כן מן הפה ולחוש, אבל מה בצע בפיו העיקר הוא שיהיה "ובלבבך לעשותו" - שיהיו פיו ולבו שווין לעשות הדבר.

5. ובחרת בחיים (ל,יט) (אור החיים הק')

"ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, לאהבה את ה' אלקיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חייד ואורך ימך" וגו'.

"ובחרת בחיים" אבל באילו חיים תבחר? חיים שהם "לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו" "כי מה לאדם חיים אם לא רצונו יתברך" וזהו שאנו מבקשים בימים הנוראים הבאים לקראתנו לטובה: "זכרנו לחיים, וכתבנו בספר החיים" חיים שהם "למענך אלקים חיים!"

זה חייב להצליח! (הרב גד שכטמן)

"מה זה אומר?", תבע הלקוח לדעת בפנותו למלצרית שהגישה לו חשבון בסיום ארוחתו. לנגד עיניו התנוססה החשבונית כשליד כל מנה צוין מחירה. בתוך המנות והקינוחים צדה עינו מנה מוזרה בשם 'מצליח' שתומחרה ב-20 שקלים והוא ניסה להבין מהי.

המלצרית משכה אליה את החשבונת באומרה: "תתעלם מזה, הפעם זה לא הצליח"...

ראש השנה מתקרב בצעדי ענק, הדפים בלוחות השנה חולפים בקצב מסחרר, וממש לקראת סופו של חודש אלול ובפתחה של השנה הבאה - אנו קוראים בפרשת השבוע "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם". זהו. הגיע הרגע שבו נתייצב למשפט בו יבדקו מה עשינו בשנת החיים שקיבלנו בראש השנה שעבר, מאיזו נקודה יצאנו ולאיזה שלב הגענו.

אין בעולם כולו ולו אדם אחד, שפוי בשכלו, שיוכל לעמוד ולומר: אני בסדר במאה אחוז. קודם כל מפאת העובדה הפשוטה שאין מושלמים בעולם. היה אחד כזה לפני אלפי שנים, קראו לו חנוך, ואיננו, כי לקח אותו א-לוקים... מי שמושלם - טוב מדי מכדי לחיות כאן! פה חיים אלו שיש להם מה לתקן, לשפר, להוסיף בכמות ובאיכות. שאנו יודעים היטב בעומק לבנו שאין לנו באמת משהו להביא בידנו כהישג אמתי לקראת יום הדין, חייבים לפחות לטכס עצה על מנת שנוכל להתחייב על שיפור בשנה הבאה, הבטחה שיש בה בשורה של ממש. במקום להאריך בהקדמות ניגש לפסוקים בפרשתנו וניווכח: "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצוה היום לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא. לא בשמים היא... ולא מעבר לים היא... כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיק ובלבבך לעשותו". התורה מצהירה כאן שכל מצוותיה הם מעשים שניתנים לקיום על ידי כל אחד ואחת מאתנו בכל מצב, אין צורך להיות בדרגה מסוימת על מנת "להיות ראויים" לקיים את התורה. הצורך להדגיש פרט זה, נובע מכך שנותן התורה יודע היטב את שיטותיו של היצר הרע בבואו לשכנע אנשים שלא יקיימו את מצוות התורה. היצר מגיע וטוען: 'אני מבין שהתורה ציוותה לא לנקום ולנטור, אבל זה ציווי למלאכים. אדם כמוך יכול לקיים את זה?!' א-לוקים רוצה שתאהב את כל ישראל, שלא תדבר לשון הרע, שתלמד תורה בכל זמן פנוי ותכוון במילות התפילה והברכות. נו באמת, אתה נמצא שם? אתה בכיוון בכלל???

אומר רבינו יוסף חיים, ה"בן איש חי": כדי שתוכל להתמודד קיבלת כלים - עצות מעשיות. ראשית כל, תדע שאתה יכול! כי המצווה שנצטווית לקיים - לא נפלאה ממך. זה לא משהו מופלא ונעלם מהשגתך. לא בשמים ולא מעבר לים, בפיק ובלבבך לעשותו. מהיכן הביטחון הזה נובע? אולי במקרה הספציפי שלי אני לא יכול לקיים הכל?!

מסביר ה"בן איש חי": לכל אדם יש 248 איברים ו-365 גידים שמכוונים כנגד רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה. אם קיבלת עיניים - אתה יכול לשמור עליהן רק לראייה מותרת, לפרגן לזולת בעין טובה, לקרוא רק חומרי קריאה כשרים. וכן הדבר לגבי השימוש באוזניים, ידיים, רגליים, מערכת העיכול ושאר איברי האדם. אם בראו אותך עם אבר מסוים - ניתנה לך היכולת להשתמש בו בלי לעבור על רצון ה'. אין הקב"ה מעמיד אדם בניסיון שאינו יכול לעמוד בו.

אצבעות האדם אינן שוות, יש אצבעות ארוכות וישנן קצרות, חלקן עבות יותר וחלקן צרות, ועל כולן: טביעת האצבעות - שונה מאדם לאדם. אדם שאינו מצליח לכבוש את יצרו בשמירת הלשון והפה כמו שחברו מצליח, אינו מקבל 'פטור' כולל משמירת לשונו. כי גם אם אינו יכול להתגבר לאורך כל היום, יכול הוא להחזיק מעמד למשך מספר דקות. אם ישתדל להתמיד במספר דקות זה, אט אט יתרגל לנצור את פיו לתקופה ממושכת יותר ואז יראה שיכולת ההתאפקות שלו עולה על מה שחשב. קבלה קטנה זו נוכל לאמץ לעצמנו ביום הדין הקרב ובא: אל תגיד 'אצלי זה לא יעבוד'; 'אני לא נמצא בדרגה כזו'. כי בכל מצוה ומעשה יש דרגות ושלבים שונים וגם כשאינך חושב שאתה מסוגל להעפיל כעת לשלב גבוה, לכל הפחות תשמור על דרגה שאותה ודאי תוכל לבצע. כי אם קיבלת את האבר המכוון כנגד אותה מצוה - זה חייב להצליח.

והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוהך שמה (לא) (מנחם יעקובזון)

יש הבדל גדול - אמר רבי משה ארליך - בין אדם הזורק חפץ לדוחף חפץ. אדם הזורק חפץ - הרי שמיד בעת הזריקה יצא החפץ מידו, לא כן הדוחף חפץ ממקום למקום לא זזה ידו מהחפץ עד אשר מגיע למקומו.

זה מה שנאמר כאן בפסוק: "והשבות אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך ה' אלוהך שמה", הגויים טועים לחשוב כי הקב"ה "השליך" את בני ישראל מידו, אבל אליבא דאמת לא כן הוא אלא "אשר הדיחך", הקב"ה לא הוציא את בני ישראל מידו כלל אלא רק "דחפם" אל בין הגוים, אולם כאשר ישובו בתשובה שלימה ישיב אותם ה' לארצם בשמחה!

כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני (ישעיה סא, ז)

מעשה שהיה ביהודי עני ואביון, שהיה עובר מפתח לפתח ופושט ידו לצדקה. פרוטה לפרוטה הצטרפה, ואפשרה את מחייתו הדלה. ויהי היום, הגיע למעונו של עשיר מפורסם. ישב העשיר במרפסת, שקוע בספרי חשבונותיו. התקרב העני והושיט ידו תוך קרקוש במטבעותיו. "לא כעת! אני מאד עסוק" - אמר העשיר הקמצן ואטום הלב, "אני מחשב עתה את שווי נכסיי. חלילה לי מלטעות ולהתבלבל בחשבונותי!"

הרעיון מצא חן בעיני העני. ניגש אף הוא לקצה השולחן, והחל למנות את כל הפרוטות שברשותו... נשא אליו העשיר מבט משועשע, והרהר בליבו: עני זה מבקש לעשות כמעשהו. אלא שההבדל הוא קטן. אני מונה מיליונים, וזה מונה גרושים... "כלום מבקש אתה לידע כמה חסר לך כדי להגיע לעושרי?" - שאל העשיר בזחיחות הדעת. השיב העני: "לא, לא! זאת כבר ביררתי בעבר!". צחק העשיר ואמר: "נו, אמור לי מה ביררת, מה ההפרש בינינו?" "הגעתי למסקנה שאיננו רחוקים זה מזה כלל! כל ההפרש בינינו מסתכם בעשרה זהובים בלבד!" - ענה העני, והפטיר: "ודע לך, כי כך אף נודע לי מיודעי דבר ומומחים!..."

לא היה גבול לסקרנותו של העשיר. "פרש נא דבריך", תבע. הסביר העני: "התעניינת אצל הקברן העירוני. הוא שאמר לי כי קיימים שני סוגי תכריכים - לעניים ולעשירים. ההפרש במחירם הוא עשרה זהובים..."

כמה מעוררים הדברים לשוב ולשנן בכל עת את מאמר רבותינו: בשעת פטירתו של אדם, אין מלווים לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומצוות ומעשים טובים בלבד... (אבות ו', ט'). וכפי שהטעימו זאת חכמי המוסר על פי סדר פרשיות השבוע: "כי תצא" - זכור כי כאשר תצא מן העולם הזה, אזי "כי תבוא" לעולם הבא. שם כולם "ניצבים" בפני בית-דין של מעלה ליתן דין וחשבון, ומכאן לפרשת "וילך", להיכן? - אם "האזינו" לדברי התורה הקדושה - ממילא יזכה ל"וזאת הברכה"... לפיכך התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין

ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם (כט, טז) (הרב יעקב חזן)

ותראו את שקוציהם ואת גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם: פן יש בכם איש או אשה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה א-להינו ללכת לעבד את א-להי הגוים ההם וכו'

הקשה הגה"צ ר' שלום שבדרון זצ"ל מה היה בארץ מצרים בשנה האחרונה לפני צאתם? בית ספר למופתים, עטופים בניסים ללא שיעבוד, הכינו אותם לצאת ביד רמה, לקריעת ים סוף, ועוד ניסים גדולים ומכות גדולים שהם ראו בעיניהם. והנה פונה אליהם התורה פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה? מי ירצה להתקרב אל השיקוצים הללו??

ומבאר בשם הרב מבריסק דבר גדול בכוחות הנפש של האדם. כי בפעם הראשונה התורה כותבת "את שיקוציהם וגילוליהם" אתם רואים את העבודה זרה הזו, פוי, שקץ ומיאוס. אח"כ כותבת התורה "עץ ואבן" אדם מסתכל בפעם השנייה. בסדר, לא דבר מכווער ודוחה וגם לא יפה, עץ ואבן. אבל כשכבר התרגל לזה זה נהיה יפה בעיניו, זה כבר "כסף וזהב". לכן כותבת התורה "פן יש בכם איש או אשה וכו'".

וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן... מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה (כט, כא) (אברהם לוי)

האם גם לנו יסמנו 'וי'?

וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן... וְאָמְרוּ כָּל הַגּוֹיִם, עַל מָה עָשָׂה ה' כָּכָה לְאֶרֶץ הַזֹּאת? מָה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה? ... עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאוֹ אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם!

וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה... וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ... וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבְּצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְיָצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: (דברים כ"ט כ"א - ל' ג').

בפרשת השבוע התורה מתייחסת לדור 'אחרית הימים' שזה בעצם הדור שלנו (כפי הסימנים שנתנה לנו המשנה בסוטה ט' ט"ו) - והיא פורסת בפנינו את מצבנו הירוד והרדוד בכל המישורים והתחומים, הן ברוחניות והן בגשמיות, ולאחר מכן שואלת התורה את השאלה הפופולארית המעסיקה את כולנו, שאלה עמוסה בדם ודמע ושואל ושכול וסבל וכאב וצער ויגון, שאלה שעומדים מאחוריה אלמנות ויתומים וחולים ורעבים...

מה חרי האף הגדול הזה? מפני מה א-לוקים רגוז כל כך על בניו היקרים (כפי שניסח זאת התרגום)? מדוע מידת הדין רובצת על עם ישראל? למה הם לא זוכים למנוחה ולנחלה ולשקט ולשלווה?

כמובן שהתורה לא משאירה אותנו בממתינה, והיא עונה לנו תשובה חדה וברורה: על אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִית ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתָם, אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹ אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם! עזיבת התורה וההתעלמות מהבורא ומצוותיו - הם סיבת הצרות והתלאות שפוקדות אותנו. כן, העוצמה והרשעות של שונאינו הקמים עלינו ומאיימים לכלותינו... המחלות חשוכות המרפא הנוגסות בנו ללא רחם... הקרונה... הכלכלה המקרטעת והקורסת והיוקר המאמיר... הצרות והטלאות שאנו עוברים בחינוך הילדים וכו'... זה לא בגלל החור באוזון ולא מחמת סיבות גשמיות, אלא זו תוצאה ישירה של התעלמות מהבורא ותורת משה - מי יותר ומי פחות. וכיון שכך ברור שהתרופה למצבינו היא 'רוחנית' בלבד, ולמען הסר ספק מלב עיקש ומפקפק ומתחמק ומתרחק - נצטט את הפסוקים על כך: וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה... וְשָׁבַת עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשָׁמַעַתְּ בְּקוֹלוֹ... וְשָׁב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת שְׁבוּתֶךָ 'וְרַחֲמֶךָ! בורא עולם מבטיח שאם נתקרב אליו ונדבק ובמצוותיו - הוא ירחם עלינו, וכבר יודעים אנו שרחמי ה' אינם מוגבלים והם מכילים בתוכם את הישועה בכל התחומים, ובאמצעותם ניתן לקבל אפילו ניסים מעל הטבע.

רוצים מסמכים? נא להדק חגורות... אנו יוצאים כעת למסע עתיק מתקופת 'הנביאים' ומדפדפים אחורה בערך 2700 שנה, שם אנו מוצאים את הנתונים הבאים: היה נביא קדוש שקראו לו חזקיהו - ומובא בחז"ל שהוא היה ראוי להיות משיח, ולחזקיהו היה בן בשם מנשה שהיה ההפך ממנו 180 מעלות, וכדי להבין את עוצמת רשעותו של מנשה - נעלה כאן מספר קווים לדמותו:

* מנשה עבד את כל העבודות זרות שהיו בעולם וסחף אחריו המונים מבני ישראל (מלכים ב' כ"א י"א), ואף העמיד צלם [פסל] בהיכל בית המקדש (שם כ"א ז').

* מנשה התאכזר על זרעו והעביר את בנו באש לכבוד העבודה זרה [עבודה זרה שנקראת 'מולך'] (שם כ"א ו').

* ידיו היו מגואלות בדם רב ולא היה לו כל רגש לחיי אדם, ובגללו רבים וטובים מעם ישראל נחלשו גם הם בשפיכות דמים (שם כ"א ט"ז מצו"ד).

* מנשה רצח את סבו ישעיהו הנביא (רד"ק שם) ונלחם בשאר נביאי ה' (רלב"ג שם).

* מנשה קלקל ודרדר את עם ישראל וגרם להם להיות רעים במעשיהם - יותר מהגויים רח"ל (שם כ"א ט' מלבי"ם).

* למנשה היו "מעלות" נוספות ובספר 'דברי הימים' התורה כותבת עליו את "השבחים" הבאים: וְעוֹנֵן וְנַחֵשׁ וְכַשְׁף וְעֵשָׂה אוֹב וְיִדְעוֹנֵי... הַרְבֵּה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיסוֹ (ד"ה ב' ל"ג ו'), והתורה מעידה שמנשה מרד בה' 'להכעיס' ולא 'לתיאבון' (מלכים ב' כ"א ו' מלבי"ם).

עד כאן תקציר לדמותו של מנשה הרשע, ואין פלא שהתנ"ך תולה בו את סיבת חורבן בית המקדש הראשון (שם כ"א י"א - י"ב).

הזמן חלף ודלף ומנשה המשיך במעשה פשע ורשע תוך כדי התעלמות מוחלטת מאזהרות הנביאים - עד שסאתו הגדשה ובורא עולם החליט למצות עמו את הדין, והוא גרם ששרי הצבא של מלך אשור יתפסו את מנשה ויאסרו אותו בשלשלות של נחושת ויביאו אותו לפני מלכם - ומלך אשור החליט להרוג את מנשה במיתה משונה, והוא הכניס אותו לסיר נחושת ענק והתחיל לבשל אותו (ירושלמי סנהדרין פ"י ה"ב).

מנשה ראה שרגעיו ספורים והוא התפלל לעבודה זרה שתציל אותו, אך האליל אכזבו. הוא התפלל לאליל נוסף, והנה מתברר שגם אליל זה מזויף. מנשה החליט ללכת על כל הקופה והוא החל להזכיר את כל האלילים. אלוקי פעור, המולך, הבעל, מרקוליס, מר-מתוק, מר-מרק, אך כולם אכזבו אותו - והתברר לו שכולם מזויפים, ובינתיים... הוא רוקד בסיר. לא משמחה - אלא מפני שהוא כבר לא יכול יותר, והוא לא ידע מה לעשות! לפתע מנשה נזכר שאביו לימדו פעם שני פסוקים שכתוב בהם בַּצֹּר לָךְ... וְשִׁבְתָּ עַד ה' אֶלְקֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ, כִּי אֵל רַחוּם ה' אֶלְקֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ... אביו לימדו שיש א-לוקים בשמים שהוא 'כל יכול', ומנשה החליט לפנות לא-לוקים הזה והוא אמר לפניו כך: א-לוקים שבשמים! אם תעזור לי לצאת מהסיר הלוהט, סימן שאתה א-לוקים אמת. אך אם לא תושיעני זה סימן שאתה כמו כל האלילים שהזכרתי מקודם - חס ושלום. ומבואר בגמרא (שם) שמלאכי השרת נלחמו בכל כוחם כדי למנוע מתפילתו של מנשה לעלות לרקיע, אך א-לוקים חתר חתירה מתחת כיסא הכבוד והכין פתח מיוחד כדי שתפילתו של מנשה תגיע לכיסא הכבוד, והוא הורה לרוח לשלוף את מנשה מהסיר הלוהט - ולשאת אותו למקום אחר, וכך מנשה ניצל.

עד כאן השתלשלות הדברים, ועל הסיפור הזה שואל הרב פינקוס זצ"ל שאלה עצומה: הרי מנשה היה במצב קשה, מלך אשור בישל אותו בסיר לוהט ולא היה לו כל סיכוי לשרוד את המצב הזה. אם כן כיצד הוא העז להתייחר ולהתחצף כל כך לבורא עולם - תוך כדי שהוא מבקש את עזרתו? כיצד הוא העז לומר לה' 'אם לא תעזור לי - סימן שאתה כמו כל האלילים'? מה ההיגיון שבורא עולם יושיע אותו עם חוצפה שכזו? והפלא הגדול הוא שה' שמע את תפילתו! מה קורה כאן? כיצד זה יתכן?

ענה הרב פינקוס זצ"ל תירוץ נפלא ועצום, שהוא יסוד ענק ביהדות: מנשה כלל לא התחצף לה', אלא הוא אמר לפניו חשבון עמוק מאוד: א-לוקים! אני יודע שחטאי רבים ואיני ראוי לנס. אך סיפרו לי שאתה "כל יכול ובלתי מוגבל"... אמרו לי שלרחמיך אין גבול... כעת אני בצרה קשה ומבקש את עזרתך, ואתה חייב להושיע אותי. אלא מה תאמר, שאני רשע גדול - ומחמת זאת אין בכוחה של מידת הרחמים להוציאני?! אם כן מתברר שאתה מוגבל... מתברר שלמידת רחמיך יש גבול... וכיון שכך, הרי אתה כמו שאר האלילים. הם מוגבלים - וגם אתה מוגבל חס ושלום. והרי סיפרו לי שאינך מוגבל, לכן אתה מוכרח להצילני.

אמר ה', למרות שמנשה הגדיל להרשיע ולפי מידת הדין לא מגיע לו שאושיעו, [הרי הוא לא עשה תשובה ולא ישב בתענית ולא תיקן את אשר עיוות], למרות זאת אני חייב להצילו! אם לא - הרי אני נועל דלת בפני בעלי תשובה - שהם עלולים לחשוב שרחמי ה' מוגבלים חלילה, והרי זה לא נכון. מיד באה רוח ושלפה את מנשה מהסיר.

כאן תם הסיפור, ועמו המסר האדיר: יהודי יקר, דע לך שרחמי ה' אינם מוגבלים ובכוחם להושיע את האדם מהמצב הכי קשה - למרות שכל הסיכויים כנגדו, ועם מידת הרחמים ניתן אפילו לעוף מסיר לווהט אל חוף מבטחים - ולהינצל מהצרות הכי קשות! ואת המתנה הזו בורא עולם מבטיח לנו בפרשתנו, אם נשוב בתשובה באמת ונחפש את קרבתו. ואיך זה עובד? מה הסוד של הנוסחה הזו? 'מידה כנגד מידה', ובניסוח נוסף של חז"ל זה נקרא "במידה שאדם מודד בה מודדים לו" (סוטה א' ז'). מה כוונת המשורר והסופר? כאשר האדם היהודי שב בתשובה מלאה על חטאיו והוא מקיים את המצווה של וְשָׁבַת עֵד ה' אֱלֹהֶיךָ, באותו רגע בורא עולם נוהג עמו באותה מטבע - ומתקיים בו המשך הפסוק וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ. ואם האדם מוקף במידת הרחמים, ממילא הוא מוגן כבר מכל הצרות.

עד כאן ראינו שלושה שלבים:

(1) התורה מתארת לנו את צרותינו.

(2) התורה מגלה לנו שזה בגלל שעזבנו את הבורא ונטשנו את מצוותיו.

(3) התורה מודיעה לנו שהפתרון לצרותינו זה להתחזק במצוות ולחפש את קרבת ה', ועל ידי זה נזכה שה' ירחם עלינו וישוב אלינו וישכון בתוכנו, וממילא כל הצרות כבר ייעלמו מאתנו.

אין ספק שהדברים הללו חדים וברורים ומובנים לכל מי שהאמת נר לרגליו והשכל הישר יוקד בראשו, ואנו מודים למלך העולם על שגילה לנו זאת בצורה ברורה ולא הותיר אותנו באפילה. אלא שבכל זאת מיתמרת ועולה שאלה מעניינת בראשו של כל אדם הקורא את הדברים הללו, שאלה הדורשת ביאור ובירור: ידוע הדבר ומפורסם העניין שבתורתנו הקדושה הכול מדויק ומדוקדק, ואין דבר כזה 'מקרה או סתם'. וכיון שכך, נשאלת השאלה:

באופן קבוע קוראים את פרשת 'ניצבים' בשבת שלפני ראש השנה. ומדוע דווקא בעיתו
הזה? למה לא בזמן יותר פיקנטי?

התשובה על כך פשוטה! בראש השנה אנו עומדים למשפט וגוזרים עלינו כל מה שיקרה
אתנו במשך השנה הבאה, ובורא עולם חפץ שנזכה בדין. משום כך הבורא נותן לנו להיחשף
לדברים הללו ולהפנים את הפסוק של וְשַׁבְּתָ עַד ה' אֶלְקֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ... וְשָׁב ה' אֶלְקֶיךָ
אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ, כדי שנאמץ את הסגולה הזו ונצל את קירבת ה' ובזכות זה נפעיל
עלינו את מידת הרחמים ונזכה בדין, וכעת נגלה לקוראים היקרים את הסוד הגדול: מי
שמנצל את הימים הללו ושב בתשובה כראוי, לא רק שהוא מפעיל עליו את מידת הרחמים
והוא זוכה בדין בראש השנה, אלא הוא גם זוכה לתשובה מושלמת ברמה גבוהה ביותר -
ואפילו עוון חילול ה' החמור שצריך ייסורים למרקו, גם זה נמחל לו באותו רגע.

[נ.ב. אדם העושה תשובה ביום רגיל מימי השנה - אזי הוא מקבל את המחילה
המושלמת על ידי תהליך, כמבואר בגמרא בסוגיית 'ארבעה חילוקי כפרה' (יומא פ"ו ע"א).
אבל כאשר האדם עושה תשובה 'בעשרת ימי תשובה', באותו רגע הוא זוכה למחילה
מושלמת ללא שום תהליך, אפילו על עבירות חמורות כמו חילול ה' (עיין בספר 'המפתח'
על הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב ה"ו, ד"ה ומיד היא מתקבלת)]. משום כך מעוררת אותנו
התורה לתשובה המושלמת דווקא בפרשת ניצבים, מפני שבימים אלו ניתן להשיג את
התשובה המושלמת ברגע אחד, ועל ידי זה להגיע לראש השנה מוכנים כראוי.

כאן תם המאמר, אך כאן גם המקום להשחיל פרט פצפון המכיל בתוכו המון: הזכרנו
מקודם 'שהדור האחרון' הוא דורו של משיח - שזה בעצם הדור שלנו, כפי שאנו רואים
בחוש שכל סימני הגאולה התקיימו בדורנו, בהתאם לרשימת הסימנים שמסרו לנו חכמנו
ז"ל במשנה (סוטה ט' ט"ו). אך מה אנחנו עושים עם המידע הזה? האם אנו בכלל מחכים
למשיח? לא נעים להגיד, אבל אם היינו מחכים לו - הוא כבר היה בא מזמן. מי אמר? רבנו
הגדול 'החפץ חיים', ומעשה שהיה כך היה: לפני כ-190 שנה חיפשה קהילת בריסק רב
לעירם, וראשי הקהל נתנו עיניהם ברבי יוסף דוב הלוי סלובייצ'יק [המכונה 'הבית הלוי'
על שם ספריו], שהיה אז מכהן כרב בעיר סלוצק שבליטא. שלחו ראשי קהילת בריסק
משלחת נכבדה לסלוצק בכדי שתציע לבית הלוי את משרת הרבנות בעירם, אך הרב
התחמק מהם ואמר: סלוצק היא עיר קטנה ומשרת הרבנות בה אינה תופסת את כל יומי,
ואני יכול לנהל את ענייני הקהילה וגם לעסוק בתורה. אך העיר בריסק גדולה והטרדות
בה מרובים, וקשה מאוד לנהל בה את ענייני הרבנות וגם להגות בתורה. משום כך הנני
מעדיף את 'סלוצק' הקהילה הקטנה, ואיני חפץ לקבל את תפקיד הרבנות בעיר בריסק.
שבו השליחים לבריסק בידיים ריקות וסיפרו לראשי הקהל את הדברים כהווייתם, אך
ראשי הקהל לא התייאשו והם שלחו משלחת נוספת אל הבית הלוי, אך גם הפעם הרב
סירב לקבל את המינוי - וראשי הקהל כבר התייאשו מהרעיון שהבית הלוי יכהן כרב ראשי
בעירם. לפתע קם עסקן אחד מתוכם ואמר: ידידי היקרים, יש לי תוכנית כיצד לשכנע את
הבית הלוי לבוא אל עירנו, וברשותכם אני יוצא לדרך...

הגיע העסקן אל הבית הלוי, ואמר לו: רבינו! 30,000 יהודים מחכים לך. תמה הרב ושאל: מחכים לי 30,000 יהודים? היכן? והשליח הסביר את עצמו: בעיר בריסק יש קהילה של 30,000 איש והם רוצים שהרב ינהיג אותם, וכולם מחכים לרב. שמע הבית הלוי את הדברים ואמר: מה באמת? 30,000 איש מחכים לי? אם כן אני מיד בא, והרב יצא לדרך.

הסיפור הזה הגיע לאוזני החפץ חיים, והוא פרץ בבכי ואמר: אם 30,000 איש שחיכו לבית הלוי - גרמו לו לשנות תוכניות ולהגיע, אין ספק שאם עם ישראל היה מחכה למשיח באמת, הוא כבר מזמן היה בא! אלא מה, אנחנו 'אומרים' שאנו מחכים למשיח, אך במציאות אין לכך מספיק כיסוי.

וכדי לסבר את האוזן נציין שאחד מגדולי ישראל אמר שהציפייה למשיח צריכה להיות מאוד מוחשית, והוא המשיל זאת לאדם שחלה ונעצר לו החמצן לא עלינו - ומרגע לרגע מצבו התדרדר, והרופא בדרך אליו. כיצד הוא מחכה לרופא? ממש כך צריך לחכות למשיח, וככה באמת התנהגו גדולי ישראל. מסופר על באבא סאלי שבערוב ימיו בריאותו הייתה רופפה וכל תנועה עלתה לו במאמצים מרובים, ולמרות זאת כאשר הוא היה נכנס לבית הכיסא - הוא היה מזדרז לצאת משם מהר. שאלו אותו בני ביתו: כבוד הרב! מדוע הנך מתאמץ כל כך להזדרז לצאת מבית הכיסא, הרי זה עולה לך בסבל גדול. השיב להם הרב: בכל רגע ורגע אנו מצפים לביאת המשיח. ומה יהיה אם המשיח יגיע ובדיוק אהיה בבית הכיסא? וכי זה ראוי?

סיפור נוסף מסופר על רבי לוי יצחק מברדיצ'ב שביתו השתדכה במזל טוב והכינו את המודעה על החתונה וכתבו שהחתונה תיערך בעזרת ה' בברדיצ'ב, והרב מיד תיקן אותם וניסח את המודעה כך: החתונה תיערך בעזרת ה' בירושלים הבנויה בתאריך פלוני, ואם חלילה המשיח לא יבוא עד אז, אזי החתונה תיערך בברדיצ'ב. כמו כן מסופר על אחד מגדולי ישראל שישב ללמוד ולפתע מישהו אמר בקול באותו חדר "הוא בא!" באותו רגע התנער הרב מכיסאו ושאל בשמחה: מי, המשיח? הרב היה כל כך ער לביאת המשיח, עד כדי כך שהוא קישר זאת לכל משפט ששמע.

סיפורים אלו הם 'דוגמית' מתוך סיפורים רבים המלמדים אותנו מה זה "ציפייה בחוש למשיח", ציפייה אמתית עם כיסוי מלא. ומה אתנו? כיצד אנו מצפים למשיח? האם אנו בכלל מחכים לו? אלא מה, יש כאלו הטוענים שהישועה כבר הגיעה! ברוך ה' יש לנו מדינה קטנה וחמודה, יש לנו אפילו המנון על רמה שמילותיו הכבירות הם "עוד לא אבדה תקוותנו... להיות עם חופשי בארצנו" ... זכינו כאן להפריח את השממה ולייבש ביצות ולגדל פרות ותרנגולות ומטעים מפוארים של תפוזים ובננות, האם אין זו 'הגאולה בשלמותה'?

את התשובה על כך מעביר לנו החפץ חיים הקדוש בסיפור הבא: בתקופת החפץ חיים בולגריה זכתה לקבל עצמאות - והנושא הזה עשה רעש בכל העיתונות, ובעיתון המקומי 'המליץ' שהיה באותה תקופה נכתב כך: בולגריה כבר זכתה לעצמאות, בקרוב אצלנו

היהודים. כאשר נודע הדבר לחפץ חיים הוא מירר בבכי ואמר: האם זו היא תקוות העם היהודי במשך 2000 שנה? להיות עצמאים? וכי זו הייתה משאת נפשו של רבי שמעון בר יוחאי? אולי של האר"י הקדוש? חלילה! משאת נפשו של העם היהודי מאז ומתמיד הייתה שהשכינה תצא מהגלות וכבוד שמים ימלא את העולם, ותתקיים בנו התפילה שאנו אומרים בראש השנה וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' א-לוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה [מושלת]. וכל עוד לא הגענו לרמה הזו, הרי שאנו בגלות.

כך הביטו גדולי ישראל על הגלות והם כאבו בכל רגע את צער השכינה, ואין ספק שכאשר הם הגיעו לעולם הבא ושאלו אותם את השאלה המפורסמת "האם ציפית לישועה"? (שבת ל"א א'), ברור שסימנו להם על השאלה הזו 'וי' גדול. אך מה אתנו? האם גם לנו יסמנו 'וי'?

ושבתה עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו (ל,א)

לפעמים הקב"ה מאיר לאדם את דרכו אפילו על ידי בעלי חיים.

בספר "עיני ה'" מספר הרב ד"ר מאיר וינקלר סיפור מדהים בעניין זה: דניאל אביר מתגורר באחד מפרוורי העיר בני ברק. חזית הבניין שלו פונה לעבר העיר המאוכלסת בצפיפות, אולם מאחורי הבניין משתרע שדה פתוח, רחב ידיים. דניאל אוהב את מיקומו של ביתו, המשלב את היתרונות הטמונים במגורים בקרב קהילה דתית גדולה, יחד עם המרחבים של השדות הסמוכים.

אחת הסיבות לכך שדניאל מעדיף את המרחבים הללו, היא שהם נוחים לו ולחית המחמד שלו. דניאל לא מגדל בביתו כלב או חתול. יש לו תוכי גדול, ירוק כנף ופטפטן! אמנם, בדרך כלל לא תמצאו חיות מחמד בבתיים דתיים, ובוודאי שלא תוכים, אולם דניאל אוהב ציפורים מכל הסוגים. וכאשר מתגוררים בבית בקצה העיר, פחות אנשים עלולים להיות מוטרדים מפרצי הקרקורים הרעשניים, התוקפים את התוכי לפעמים. כאשר רכש דניאל את התוכי שלו, הוא החליט ללמדו מלים או ביטויים שיתאימו לסביבה הדתית בה הוא גר. לאחר אילוף ממושך וסבלני, למד התוכי לומר "גוט שאבעס" ו"שמע ישראל", ובתשובה לשאלה: "מה שלומך"? היה משיב: "ברוך ה'".! מדי פעם הוטרדו אמנם, שכניו של דניאל מקרקוריו של תוכי, אולם ההנאה שנגרמה לילדי השכונה מן הציפור המשעשעת, פיצתה אותם על המהומה והרעש.

יום אחד, עלה דניאל על גג ביתו, לבדוק את דוד השמש שלו. זרם המים נחלש לאחרונה, ודניאל רצה לחסוך את התשלום לטכנאי, והחליט לנסות ולתקן את התקלה בעצמו. הוא עמד על הגג, והתוכי יושב על כתפו כרגיל. בעוד התוכי מקרקע בקול: "ברוך ה'! גוט שאבעס! שמע ישראל!" ניגש דניאל לביצוע מלאכת התיקון, בשיטת "עשה זאת בעצמך". בעוד הוא מתעסק עם צינורות המים, פרץ לפתע זרם מים רותחים, והקפיצו לאחור. הוא אמנם היה זריז דיו כדי להינצל מכוויות, אולם התוכי נבהל כהוגן, והתעופף

הרחק מן המקום. במרחק של קילומטר וחצי בערך, במגרש כדור רגל שומם, צנח התוכי, המום ומטושטש. באותה עת, פסע לו נתנאל אלחנן לצד המגרש, כאשר הבחין לפתע בערימת נוצות בצבע ירוק עז. הוא התקרב כדי לבדוק במה מדובר, ונדהם למראה התוכי, שהיה אמנם חי, אך חלש מאד. נתנאל הוא אדם עדין וחובב טבע מטבעו, ומיד החליט לקחת את התוכי לביתו, ולטפל בו עד שיתחזק. המחשבה השנייה שהתעוררה בו הייתה: כמה ישמחו ילדיו הקטנים למראה התוכי. ללא היסוס, אסף דניאל בידו את התוכי התשוש, ולקחו לביתו. לאחר מספר ימי טיפול מסור בבית משפחת אלחנן, התחזק התוכי, ולקראת סוף השבוע שב לקרקר במלוא הביטחון. חלפו שבועיים נוספים, והוא החל "לדבר". בוקר אחד, החל התוכי קורא בקול: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד!" נתנאל לא האמין למשמע אוזניו. הוא עצר על מקומו. האומנם קראה הציפור קריאת שמע? שאל את עצמו. לאחר מספר דקות קיבל את תשובתו. התוכי שב על דבריו. ובכן, הוא לא טעה! הציפור אמנם קראה קריאת שמע! לאחר שלושה ימים של קריאות אלו, הרגיש נתנאל שהוא המום. "אלישבע", פנה לאשתו, "האם חשבת על כך שאפילו אני לא קורא קריאת שמע – והנה לפני יצור – ציפור – הקוראת קריאת שמע כל יום!" נתנאל לא יכול היה להירגע. למרות שלא היה דתי, ומעולם לא היה דתי, ידע מספיק כדי להכיר את מילות קריאת שמע. והמחשבה שציפור אומרת אותן הטרידה אותו ולא נתנה לו מנוח. לבסוף, אמר לאלישבע שהוא חושב להתפלל שחרית בבית הכנסת המקומי, כדי לומר קריאת שמע בבוקר. (לעתים השתתף בתפילות, וכך ידע שקריאת שמע נאמרת בכל יום.) להפתעתו, לא רק שאלישבע הסכימה לכך, היא בהחלט עודדה אותו. "כמובן שעליך ללכת!" אמרה, "התוכי יכול לומר 'שמע' בבית, אבל רק יהודי יכול ללכת לבית הכנסת" ואמנם, נתנאל הלך לבית הכנסת, והרגיש שם כל כך טוב, עד שהחליט לשוב למחרת. תוך זמן קצר, הפך לאחר מן המתפללים הקבועים במניין של הבוקר. לבסוף, החל נתנאל להרגיש מבוכה כאשר הסיר את הכיפה מעל ראשו בתום התפילה, לאחר צאתו מבית הכנסת. יום אחד השאיר אותה על ראשו, ושוב – להפתעתו – ביטאה אלישבע את הסכמתה.

וכך, בהדרגה, החליטו השניים לסעוד סעודת ליל שבת עם המשפחה, כולל נרות דולקים וקידוש. מנהג זה הוביל אותם לרצות לשמור שבת כהלכתה, ולבסוף להרחבת ידיעותיהם ביהדות. צימאונם לדעת עוד ועוד הביא את משפחת אלחנן לסמינר של "ערכים" לזוגות צעירים. עבורם, חיזק הסמינר את המחויבות אותה חשו עוד קודם לכן. בסמינר הושמעו הרצאות שונות מפי צוות "ערכים", וכן התקיימו סדנאות שונות, אותן ניהלו מתנדבים מקומיים. אחד מהם היה דניאל אביר. במהלך ההפסקה הקצרה, הסתובב דניאל בין המשתתפים וערך היכרות קצרה איתם. הוא הציג עצמו בפני כל אחד, וכאשר נתקל במישהו מן הסביבה, הזכיר את התוכי שנעלם לו. "האם ראית במקרה תוכי ירוק? לפני מספר חודשים נאבד לי..." כאשר שמע נתנאל את דניאל שואל אנשים על התוכי, הבין מיד שבוודאי זהו התוכי החדש "שלו". הוא לא אמר לדניאל דבר, משום שלא רצה להחזירו, אך יחד עם זאת בירר והשיג את שמו וכתובתו של דניאל. למחרת, שוחח נתנאל עם רב בית הכנסת שבשכונתו. "כבוד הרב, האם עלי להחזיר את התוכי? כולנו מחבבים אותו כל כך, ואשתי ואני קשורים אליו במיוחד, משום שדרכו מצאנו אתה דרך חזרה

ליהדות". הרב התיישב והסביר לו באורך רוח כי השבת אבדה הינה מצווה גדולה מן התורה (דברים כב: א-ג). "בתקופה זו הנך לומד ומתחזק בקיום המצוות, ולכן" הטעים הרב, "עליך להתייחס לכך כהזדמנות נפלאה לקיים מצוה חדשה. בנוסף לכך", הוסיף הרב ואמר, "ציפור זו היא שהביאה לכך שכל בני משפחתך חזרו בתשובה. האמנם אין זה מן הצדק שתקיימו את מה שהתורה מלמדת אתכם, ותשיבו את התוכי לבעליו החוקיים?" נתנאל הסכים.

למחרת, הביא את התוכי לדניאל, והסביר לו את השתלשלות העניינים. דניאל שמח מאד על כך שהתוכי והשב לו, אך יותר מכך שמח כאשר נודע לו מה הספיק התוכי שלו לבצע בתקופת היעדרו "ידעתי שזה רעיון טוב ללמד את התוכי שלי קריאת שמע", אמר לנתנאל בסיפוק, "אך מעולם לא חלמתי עד כמה טוב הוא הרעיון!".

ושבת עד ה'אלוקיך (ל, ז) (מתוך שיעור במוצש"ק)

הסביר מרן זיע"א : נאמר השבינו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם: קדם הוא ראש תיבות קין, דוד, מנשה - , קין שפך דמים הרג את הבל אחיו ושב בתשובה ונתקבל תשובתו - , דוד נכשל בבת שבע ולפי דרגתו נחשב לו כאילו נכשל באסור עריות - , אך עשה תשובה ונתקבלה תשובתו, מנשה עבד עבודה זרה, והכניס צלם להיכל להכעיס, אך עש - תשובה ונתקבלה תשובתו. ונמצא ששלושתם יחד עשו ג' עבירות החמורות שבתורה, שפיכות דמים, עריות, עבודה זרה וזהו שנאמר תשב אנוש עד דכא, דכ"א הוא ראשי תיבות דם דהיינו - שפיכות דמים, כוכבים דהיינו עבודת כוכבים, אשת איש דהיינו - גילוי עריות לרמוז לנו שגם על עבירות חמורות כאלה יש תשובה אם יעשנה כראוי.

"אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלוקיך ומשם יקחך" (ל, ד) (נועם מגדים)

כלום נידחים לשמים, הלא "בקצה הארץ" היה צריך לומר? הבעש"ט היה מלמד זכות על ישראל, שאפילו בשעה שאדם מישראל עושה איזה מרמה בעסקיו, סוף סוף גם בזה יש איזו כוונה טובה, כי רוצה להרוויח כסף כדי שיוכל לתת צדקה, לשלם שכר לימוד עבור ילדיו, לצורכי שבת וכדומה. וזה הפירוש בפסוק "אם יהיה נדחך בקצה השמים" אם בדחייתך, בעבירותיך, בקצה המחשבה ישנה איזו כוונה לשם שמים, "משם יקבצך ה' - מהניצוץ הקטן הזה של לשם שמים הנמצא בתוך העבירה, משם יקחך ה'. המחשבה הנעלה הזאת מצילה אותו שלא ייפול בנופלים ומביאה אותו לתשובה שלמה.

"ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך לאהבה את ה' אלוקיך בכל לבבך ובל נפשך למען חייתך" (לו, ו) (המגיד מדובנא)

שאל המגיד מדובנא זי"ע לכאורה צריכים להבין, מה הם פשר המילים "למען חייתך"?

אלא הסביר ואמר, שהרי פסוקים אלו מדברים על זמן הגאולה, כאשר עם ישראל ישוב בתשובה והקב"ה ימול את לבבינו ויגאלנו גאולת עולם ע"י שישלח לנו את משיח צדקנו שיקבץ את נדחי ישראל ויבנה את בית המקדש, ותהיה שלימות רוחנית וגשמית כאחד.

ואז כאשר ה' ימול את ערלת ליבו של האדם, הוא ירגיש תענוג ומתיקות בקיום התורה והמצוות, ו'יחיה' בהם כשם שהוא 'חי' בהנאת הגוף.

האדם יאהב אז את התורה בכל ליבו, כשם שהוא אוהב עתה את הדברים מהם הוא חי, האכילה והשתייה, השינה, ויתר הנאות הגוף ותאוותיו. וזה פירוש "ומל ה' א-לקיך את לבבך וכו' - למען חיידך", כדי שעל ידי מילת הלב, "תחיה" בעולמך הרוחני. האדם יכנס לבית המדרש, וירגיש שארבעת הכתלים מאירים לו את פניהם, ולכשייגש אל הגמרא תתפעם רוחו ותתלהט נפשו מרוב השמחה והתענוג שהלימוד יביא עמו בכנפיו... זו תהיה בשורת הגאולה - שלימות רוחנית!

לא נפלאת היא ממך. (ל,י"א)

במדרש רבה כאן איתא לא נפלאת היא ממך, ואם נפלאת - היא ממך שאין אתה עסוק בה. עכ"ל. וכיוצא בו ממש איתא על הפסוק בפ' האזינו (לב מז) 'כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם' וגו', ואחז"ל בירושלמי פאה פרק א': ואם ריק הוא, מכם. -

כי קרוב אליך הדבר מאד בפיק ובלבבך לעשותו (ל, י"ד) (רבנו בחיי)

מוזכר כאן ג' דברים 'בפיק', 'ובלבבך', 'לעשותו', דהיינו הפה הלב והמעשה, כי כל המצוות שבתורה נכללות בג' חלקים אלו,

יש מצוות התלויות בפה, ויש התלויות בלב, ויש התלויות במעשה, ועל זה דרשו חז"ל על ג' דברים העולם עומד "על התורה" זה 'בפיק', "ועל העבודה" זה 'בלבבך', כמ"ש חז"ל איזהו עבודה שבלב זו תפלה, "ועל גמילות חסדים" זה במעשה 'לעשותו'.

נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע (ל,טו) "ובחרת בחיים..." (ל,יט)

למה לא כתוב "ובחרת בחיים ובטוב"?

משל ליהודי שנסע ליריד עם בנו לצורך עסקים. בדרך ממהרים ואין זמן לאכול. כדי שהסוס ינוח הם חנו באכסניה, והבן אכל עד להתפקע, ונרדמו. לאחר כשעה העיר האבא את הבן להמשך הנסיעה. ביקש הבן להמשיך לישון כיוון שאכל הרבה וחש בכבדות... בהמשך הנסיעה הגיעו לאכסניה נוספת. בעל האכסניה ערך ברית באותו היום עם סעודת-מצווה דשנה והזמינם להשלים המניין... באמצע הסעודה אומר הבן לאבא: "אבא, אני רואה שפה אתה אוכל לתיאבון..." עונה האבא: "נכון, אבל אני לא משלם על כך מכיסי; פרט לכך אנו בדרך ליריד לעשות עסקים ואין זה הזמן המתאים להתיישב ליד שולחנות עמוסים; מילא אם מזמינים אותנו, וזה בחינם..."

"אומר המגיד מדובנא: כתוב, "ראה נתתי לפניך... ובחרת בחיים". למה לא כתוב "בחיים ובטוב"? כיוון שאתה אל תבחר מה טוב! אם ד' יזמן לך את הטוב, אדרבא! אבל אם לא - כך יותר טוב לך, אחרת ד' כבר היה נותן לך זאת ...

וזה הסבר המשנה: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". למה לא נכתב "פת במלח אכול" (לשון ציווי והוראה?) אלא שהכוונה היא שלא צריך לאכול פת במלח דווקא; צריך לאכול דברים טובים, אבל אם לא יהיה לך, תאכל את זה, ואל תחפש דברים אחרים... זה לא הזמן. ניצול הזמן הוא ללימוד התורה וזוהי הרחבת "מסגרת העסקים" האמתית!

ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (ל,יט)

"ובחרת בחיים למען תחיה" ודאי שאם בוחרים בחיים אז חיים?! אומר ה"תכלת מרדכי": יש הרבה אנשים בעולם שאם תשאל אותם מדוע הם עובדים, יגידו כדי שיהיה להם מה לאכול. ולמה הוא אוכל? כדי שיהיה לו כוח לעבוד, ולמה הוא עובד וכו'... מסתובב במעגל כל חייו. אוכל כדי לעבוד ועובד כדי לאכול... תשאל אותו למה אתה חי? חי לעבוד ולאכול. החיים עצמם אינם סיבה עבורו. על זה נאמר (תהילים י, ב"ט): "סביב רשעים יתהלכון, אבל התורה אומרת: "ובחרת בחיים" איזה חיים? חיים של "למען תחיה" חיים שהם הגוף והמטרה, של עבודת ד'. אתה חי לא על מנת לאכול, ואתה לא אוכל כדי לעבוד. אתה אוכל כדי לעבוד את ד'. צריך גם לשלם עבור זה ולכן צריך גם לעבוד, אבל כל זה בשביל עבודת ד'!

"ספר המלך" מביא בשם "ספר החסידים": כל רגע אם לקורה לבן אדם שמזדמן לפניו איסור או ספק איסור והוא פורש, הוא מקיים את מצוות עשה של "ובחרת בחיים". משמעות המצווה הזאת היא גם כפשוטו, לרצות לחיות. מצווה על בן אדם לרצות לחיות. מסופר על הרב הצדיק רבי אברהם מרדכי, בנו של החידושי הרי"ם. בצעירותו הוא חלה מאוד ועמד למות. החידושי הרי"ם ניגש אליו ולחש לו באוזן: תדע שמצווה על האדם שירצה לחיות בעולם. ויש דעה בין המחברים שזו המצווה "ובחרת בחיים". ואני מקווה שתירצה לחיות ותתרפא ותוליד בן זכר. לשמע דברים אלו התאמץ רבי אברהם מרדכי והתיישב על מיטתו ואמר: רבש"ע, תן לי במתנה עוד שנות חיים, ותזכיני להוליד בן זכר ואקרא את שמו יהודה ואקיים מה שנאמר (בראשית כ"ט, ל"ה): "הפעם אודה את ד'". ד' יתברך הקים אותו מחוליו, ובאותה שנה נולד לו בן הוא האדמו"ר מגור הגאון רבי יהודה ליב בעל מחבר ספר "שפת אמת".

מוסיף "עבד המלך": טוב לומר לפעמים: רבש"ע, אני רוצה לחיות ולהיות בריא ושלם, כדי שאוכל לעשות רצונך, ללמוד תורתך ולקיים כל מצוותיך, בשלמות בלי שום מונע.

הוא אומר: בעשרת ימי תשובה אנו אומרים: "זכרנו לחיים, מלך חפץ בחיים, וחותמנו בספר החיים, למעןך אלוקים חיים" אנו מקיימים את מצוות עשה של "ובחרת בחיים".

עוד: אם אדם שומר על עצמו לא ללכת במקום סכנה, מקיים מצוות עשה של "ובחרת בחיים". כל רגע שאדם שומר על בריאותו זה נקרא שהוא מקיים "ובחרת בחיים".

"ובחרת בחיים" (ל, יט). (והגדת)

שנינו (קהלת רבה ט, ט) שהאב חייב ללמד את בנו אומנות שנאמר "ובחרת בחיים". ובעניין זה, סיפר מגיד המישרים רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: בישיבתנו בחדרה, היה בחור נפלא, מעמיק ומתמיד, בעל מידות תרומיות וירא שמיים. יום אחד הגיע, שבור ורצוף: הוריו מפעילים עליו לחצים כבירים, דורשים שיעזוב את הישיבה, אינם רואים בזה עתיד. שילך לעבוד, שירכוש מקצוע. אמרתי: "שב ולמד, אני אשוחח עימם".

נסעתי למקום מגוריהם, וקיבלו פני בכבוד רב. "הרב לא היה צריך לטרות. היה מזמין, והינו באים" כך טענו הוריו. מוקירים מאד את הישיבה, ובנם פורח, ברוך השם. אבל, הרב יודע, כשם שאביו חייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות. מחויבים הם לעתידו של בנם. ודאי, ודאי! ועל איזו אומנות חשבתם? חשבו שיהיה רופא. הוא מוכשר לזה, יגיע רחוק! ודאי, ודאי! אבל הרי הוא לא יהיה דוקטור מהיום למחר – אה, ודאי שלא! קודם, עליו לעשות צבא, שלוש שנים. אבל זה כדאי כי אחר כך הוא יהיה דוקטור ופרופסור. ודאי, ודאי! אבל גם כשיסיים את הצבא לא יהיה מיד רופא – עליו לעמוד בבחינות הקבלה לאוניברסיטה, והדרישות מאד גבוהות. עליו להשלים מבחנים וקורסי הכנה במשך כשנה. הגענו לארבע שנים מהיום. ארבע שנים רפואה כללית, ועוד שלוש שנים התמחות. הגענו לאחת עשרה שנה מהיום, את הלימודים סיים, כעת מה שנשאר זו רק ההתמחות. כמה שנים של כוננויות שלושים שעות רצופות בבתי חולים, במשכורת דחק, אבל אחר כך – אה! אחר כך יהיה – יהיה מה, רופא קופת חולים באיזו מרפאה?! והבהרתי: לא, איני מזלזל, חלילה! להיפך, אני מאד מעריך, אפילו מזדהה. זו ממש השקפתי!

חשבו שלא שמעו טוב! הרב - מזדהה?! כן, אמרתי. אני מזדהה אתכם, שאינכם חושבים על עכשיו ועל הרגע. שאתם חושבים על העתיד. ולא על העתיד הקרוב, לשנה ולשנתיים, אלא מוכנים להתוות דרך של הקרבה לחמש עשרה שנה – הרי לא תרצו שישאר רווק עד אז, נכון? יצטרך גם לפרנס אישה וילדים במהלך הלימודים והתורניות המתישות במשכורת אפסית. ובלבד שאחר כך ירכוש מעמד, ויהיה מבוסס!

אז תרשו לי לספר סיפור. בי"ז באלול תרצ"ט פתחו הגרמנים במתקפה על פולין. מטוסייהם הבעירו את הערים ושריונם הניס את פלוגת הפרשים הנלעגות. בערב ראש השנה הגיעו לעירנו, ביאלסטוק. היהודים ברחו מזרחה לעיר הגבול ברנוביץ', ומשם לליטא. גם רוב בני ישיבתנו ברחו. שמונים בחורים היינו, שהחלטנו להישאר עד לאחר ראש השנה. הרי זה היום בו קוצבים חיים, בו נקבעת השנה החדשה. איך נוכל לברוח בו, להתפלל בחטף. הייתה רק בעיה אחת. מטבח הישיבה כבר לא פעל. המאפיה לא סיפקה לחם, העובדים נמלטו או הסגרו בבתייהם. האם נאלץ לנהוג כשיטות הסוברים שראש השנה הוא יום תענית (יעוין ב'בית יוסף' או"ח סי' תקצז בשם הכל בו ותרומת הדשן)?

בעיר הוכרז עוצר משש בערב עד שש בבוקר, למניעת ביזה. אם כן, יתפללו ערבית בפלג המנחה. הלכתי לבית הכנסת ומצאתי שם את החזן הראשי, רבי מאיר ז"ל. שאלתי אותו אם אוכל להיות אורחו, ונעניתי בשמחה. נשארתי לתפילת מנחה וערבית. הנוכחות הייתה דלילה והאווירה כבדה. לאחר התפילה, מבעוד יום, התלוויתי אליו ואל בנו, רבי משה זצ"ל, לביתו. נסתי להצהיל את רוחם ולא נראה שהצלחתי. גם הם עברו לברוח מזרחה לאחר ראש השנה. נענה ואמר: "אשרי הסנדלרים!" אשרי – מי?! כשרצו לומר שמישהו נמצא בתחתית סולם הפרנסה, ומכל הבחינות: פרנסה דחוקה, וקשה, ונחותה, הזכירו את הסנדלר. חזנות הייתה מקצוע נעלה, אומנות נקייה וקלה, "כבד את ה' מגרונך", עם הכנסות צדדיות בחתונות ובמסיבות. וכעת, לשמוע מהחזן הראשי שאשרי הסנדלרים?! נאנח, והסביר: המונים בורחים לברנוביץ', ומשם לרוסיה. נעליהם מתרפטות, ויצטרכו לסנדלרים, פרנסתם מובטחת – אבל מי יצטרך ברוסיה... חזן?! איי, כמה צדק! ומה רציתי לומר? שאני מעריך כל כך, שמבינים שלא רוכשים מקצוע לטווח הקצר. כדאי להשקיע, כדי שהמקצוע יפרנס אחר כך בכבוד, לזמן ארוך – ומהו זמן ארוך? חמישים שישים השנים שעוד יש לנו לחיות?! ומה אחר כך, לנצח נצחים?! אבל אם תניחו לו ללמוד בהתמדה ובשקידה - לא חמש עשרה שנה, אלא שבע ועשר, מובטחני שיהיה רב וראש ישיבה, מרביץ תורה נערץ, וזה מקצוע שילווה בשני העולמות – לא כדאי!?

הסכימו, וכמה נחת רוו ממנו! כמה שמח הוא, ושמחו הם. ושמחתי אני, ושמחים במרום!

"ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך" (ל, יט), (לתתך עליון)

צריך להבין, כיון שאמר החיים והמוות נתתי לפניך וציווה ובחרת בחיים, א"כ פשוט הוא שאם יבחר בחיים, יחיה הוא וזרעו, מדוע חוזרת התורה ואומרת למען תחיה אתה וזרעך? בפרט צריך להבין, שהרי גם זרעו מצווה ובחרת בחיים למען תחיה, א"כ יזכה לחיים מצד עצמו, מדוע התורה כוללת הבנים עם האב?

ביאר הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל: התורה מצווה עלינו שנעשה את המצוות בצורה כזו שגם בנינו ירצו לקיימם שכן לפעמים אדם יכול לקיים מצוות כמי שכפאו שד וכמי שהיה מעדיף לחיות בלעדיהם, הילדים רואים היטב התנהגות זו וזה משפיע עליהם, לכן התורה מצווה "ובחרת בחיים", למען תחיה אתה וזרעך משום שכאשר הילדים יראו שאתה מקיים תורה ומצוות כמו שזוכה בהם לחיים, זה יגרום שגם להם תהיה שמחה במצוות וזה ישפיע על כל רוחניותם.

בזה הסביר איך יתכן שהיו יהודים שמסרו נפשם בבואם לאמריקה על שמירת השבת ולא זכו שבניהם יישארו נאמנים לה' ולתורתו. והסביר שאכן מסרו נפש אך ביום השישי כשבאו מהעבודה וסיפרו שאיבדו את עבודתם בגלל שמירת שבת אמרו זאת בעצב מתוך אנחה ולא אמרו זאת בשמחה שזכו ב"ה לעמוד בניסיון ולעבוד הש"ת ועצב זה שניכר היה על פניהם נתן לבניהם את הרגשה שהם אינם יכולים לעשות הדבר הקשה הזה רק אביהם

ביכולתו היה לעמוד בדבר קשה זה אבל, אילו עשו זאת מתוך שמחה והיו בניהם רואים זאת שזכו לשמור השבת והכל כאין וכאפס שזכו לשמור שבת ממילא היה להם חשק ורצון להמשיך ולחיות בצורה זו.

כאשר עדיין אלול אפשר לשנות את הגזירות בקלות (להתעזר באהבתך, עלון 81)

סיפר הרב פינקוס זצ"ל, פעם אחת הביאו לאופקים קרוואן בנוי לצורך בית כנסת. הקרוואן כלל בתוכו הכל. ממש רק לשים אותו ולהיכנס להתפלל. הגיע מנוף ענק, וכאשר התקרב מספיק אל משטח הבטון, הרים המנוף את הקרוואן וכל האנשים שעמדו עזרו לו ב"עצות" קצת ימינה, קצת שמאלה, והנה כשכבר התקרב הקרוואן אל המשטח, ועדיין היה באוויר, באמת דחפו האנשים קצת יותר ימינה וטיפה לטובב, ואז נחת הקרוואן. והמנוף פנה לדרכו לחיים טובים ולשלום.

בשעט"מ כבדו את הרב לפתוח את הדלתות, והנה כשנכנסו פנימה, התברר ששמו את הקרוואן הפוך, וארון הקודש נמצא במערב. אנשים הסתכלו אחד על השני ולא ידעו מה לומר, עד שבא ילד קטן ואמר, מה הבעיה, תסובבו. כמו שמקודם ראיתי את הפועלים מזיזים?! אמרו לו חמודי, כל זמן שזה היה באוויר אפשר היה לטובב, אבל עכשיו - זה מאוחר מדי...

אמר הרב פינקוס, למדתי שכל זמן שעדיין אלול ועדיין הכל באוויר, אפשר לטובב את הגזירה בקלות יחסית. אפשר לעשות תשובה, אבל כשהגזירות כבר ינחתו, אז כבר יהיה מאוחר". עורו ישנים משנתכם הקיצו מתרדמתכם"

עלינו לשמוח בחודש זה כי הקב"ה מתגעגע אלינו (להתעזר באהבתך, עלון 81)

הגרר"י משקובסקי סיפר על אדם מפורסם, שלמד בזמנו בישיבת פוניבז', ובעקבות משבר שפקד אותו, עזב את הישיבה, והלך לצבא. האיש לא היה טיפוס מקולקל מטבעו, אבל חבריו שידעו שהוא בצבא, לא רצו יותר לדבר עמו, ונתקו עמו כל מגע. הוא הרגיש את עצמו בודד, ולבד מכל מה שעבר עליו, והעובדה שעזב את הישיבה, ציער אותו המצב הזה שאיש לא רצה לשוחח עמו. אביו ואמו עוד היו בחיים, אבל לא היה לו שיח ושיג עמהם.

והנה, יום אחד בהיותו במחנה הצבאי, הודיעו לו שהגיעה עבורו גלוית דואר, והוא יכול לקבלה במשרד תמה האיש: מי יכול לשלוח לי גלויה? מי הוא זה שעוד לא שכח ממני לגמרי? הרי אף אחד לא רוצה לדבר איתי! הוא ניגש למשרדי המחנה הצבאי, מקבל את הגלויה, ומתפלא לראות את השם" שמואל" על מקום השולח. בן הישיבה לשעבר, ניסה לאמץ את זכרונו אם היה לו פעם חבר בשם שמואל, ולא נזכר. בשום אופן לא יכול היה להעלות בדעתו איזה שמואל שלח לו את המכתב.

הוא פותח, וכמעט מתעלף מרוב התרגשות. קורא. ומתחיל לבכות": יקירי ואהובי, לאן שלא הגעת, איפה שאתה נמצא, אני רוצה לפגוש אותך ולשוחח אתך. "על החתום: שמואל רוזובסקי."

למרות שהיה אסור לו לצאת מן המחנה באותה שעה, לא יכול היה לעמוד מול פרץ רגשותיו. החייל פשוט ברח מהמקום בו היה ברמת גן, עלה לשיבה, פגש את ראש הישיבה האהוב, שכ"כ המתין לו, והקדיש עבורו לילה שלם כדי לשוחח עמו על כל הבעיות. והתוצאה: החייל עזב את הכל, וחזר לשיבה.

אנחנו מתרגשים לשמוע סיפור שכזה, מתפעלים מהלב הרגיש של הג"ר שמואל רוזובסקי זצ"ל, ולא זוכרים שכל אחד מאתנו מקבל מכתב דומה, בפרוס ימי חודש אלול, מהקב"ה בכבודו ובעצמו. גם הוא קורא לנו אז, בחיבה גלויה, ומבקש מאתנו בתחנונים - איפה שאתם נמצאים, לאן שלא התדרדרתם, צאו מהבוץ, אני רוצה אתכם שוב לידי, בואו אליי, בואו, רק תבואו... "ומדוע אין אנחנו מתרגשים? כי יש לנו טעות יסודית בהבנת מהותו של חודש אלול. אנחנו סבורים שאלול הוא תחילתם של הימים הנוראים, וממילא יש לנו קושי לקלוט את הרחמים הגדולים המושפעים עלינו בחודש זה, שבו הקב"ה מתקרב אלינו, ומגלה לנו שיא של חיבה, שיא של ידידות, עד שממש אפשר לטבוע ב"ים הרחמים" של אלול...

חידון פרשת נצבים

1. פרשה זו נפתחת בתיאור של בני ישראל הניצבים לפני ה'. מהם ארבעת המקומות הנוספים בתורה בהם אנשים מתוארים כ"ניצבים"?
2. אילו שני מקצועות עתיקים מופיעים בפרשה זו?
3. באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו מלח? באילו 3 מקומות נוספים בתורה מוזכר מלח?
4. מהן ארבע הערים שמוזכרות בפסוק אחד בפרשתנו, וכן בפסוק אחד בחומש בראשית?
5. מיהם שלושת האנשים שמוזכרים יחד בפסוק אחד בפרשה זו – בשני מקרים שונים?
6. באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו שורש?
7. לאיזה פריט בפרשה זו מתייחסים גם בזכר וגם בנקבה?

תשובות לחידון ניצבים

1. פרשה זו נפתחת בתיאור של בני ישראל הניצבים לפני ה'. מהם ארבעת המקומות הנוספים בתורה בהם אנשים מתוארים כ"ניצבים"?

בפרשת וירא, נאמר על המלאכים שהגיעו אל אברהם שהם "ניצבים עליו" (בראשית יח ב). 2. בפרשת ויגש, יוסף מוציא את האנשים "הניצבים עליו" כשהוא רוצה להתגלות לאחיו (בראשית מה א). 3. בפרשת שמות, כשמשה ואהרן עוזבים את פרעה לאחר פגישתם חסרת התועלת, הם נתקלים באנשים שהיו "ניצבים לקראתם" מחוץ לארמון (שמות ה כ). 4. בפרשת קורח, נאמר על דתן ואבירם שהם "יצאו ניצבים פתח אוהליהם", כשמשה בא לדבר איתם (במדבר טז כז).

2. אילו שני מקצועות עתיקים מופיעים בפרשה זו?

המקצועות חוטב עצים ושואב מים מופיעים בדברים כט י.

3. באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו מלח? באילו 3 מקומות נוספים בתורה מוזכר מלח?

משה אומר שכשדורות העתיד יראו בחורבן הארץ, הם יראו "גפרית ומלח שרפה כל ארצה" (דברים כט יב). מלח מוזכר בתורה גם: 1. בפרשת וירא כשאשת לוט פונה לראות בחורבן סדום והופכת לנציב מלח (בראשית יט כו). 2. בפרשת ויקרא, אנחנו מצווים להוסיף מלח לכל קרבן (ויקרא ב יג). 3. בפרשת במדבר, ברית העולם עם הכהנים מכונה "ברית מלח" (במדבר יח יט).

4. מהן ארבע הערים שמוזכרות בפסוק אחד בפרשתנו, וכן בפסוק אחד בחומש בראשית?

סדום, עמורה, אדמה וצבויים מוזכרות כולן בפסוק אחד בפרשה זו (דברים כט יב). ומוזכרות יחד פעמיים נוספות בפסוקים בפרשת לך לך (בראשית יד ב,ח).

5. מיהם שלושת האנשים שמוזכרים יחד בפסוק אחד בפרשה זו – בשני מקרים שונים?

אברהם, יצחק ויעקב מוזכרים יחד בדברים כט יב ובדברים ל כ.

6. באיזה הקשר מוזכר בפרשה זו שורש?

משה משווה את מי שחושב לעבוד א-לוקים אחרים ל"שורש פורה ראש ולענה" (דברים כט יז).

7. לאיזה פריט בפרשה זו מתייחסים גם בזכר וגם בנקבה?

ספר תורה מוזכר בגוף נקבה (דברים כח סא) ובגוף זכר (דברים כט כ). להסבר, ראו

רש"י ב

שאלות חידון א'ב' לפרשת ניצבים

א. אֵל מִי פוֹנֶה מִשֶׁה בְּבְרִית? אֵל כָּל _____

ב. וּבְחֶרֶת _____

ג. עֲבוֹדָה זָרָה הַמְּאוֹסָה וּמִסְרִיחָה כְּגֹלָל

ד. בְּבְרִית זוֹ נִצְטוּיָנוּ לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל...

ה. הָאָרוּרִים שֶׁנֶּאֱמָרוּ לְמַעַלָּה

ו. דוֹרוֹת הָעֲתִידִים לְהִיּוֹת

ז. "וּמֵל הַשָּׁם אֶלְקִיד אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לִבְבּוֹ" _____

- ח. הפְּשׁוּטִים שְׁבָעִים
 ט. גַּם הֵם עָמְדוּ בְּבְרִית
 י. כְּדֵי לְהַגִּיעַ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עִם יִשְׂרָאֵל צְרִיךְ לְעַבֵּר אֶת הַ _____
 כ. עַל מָה עָשָׂה הַשֵּׁם _____ לְאֶרֶץ הַזֹּאת?
 ל. לְשִׂמְחָה
 מ. הַמְצָוָה אֵינָה נִמְצָאת שָׁם
 נ. עוֹמְדִים
 ס. לְהוֹסִיף
 ע. לְנֹצֵחַ
 פ. "הַדְּבָר" בְּאֶרְמִית
 צ. עִיר שְׁנַחֲרָבָה עִם סְדוֹם וְעֵמֶרָה
 ק. "כִּי _____ אֵלֶיךָ הַדְּבָר מְאוֹד"
 ר. בְּרֹאשׁ רְשִׁימַת הַנְּצֻבִים לִפְנֵי הַשֵּׁם הֵם...
 ש. מִי הֵם הָעֵדִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְתַרָּה בָּנוּ בְּפְנֵיהֶם?
 ת. הַמַּחְלוֹת שָׁלָה

תְּשׁוּבוֹת לְחִידוֹן א'ב' לַפְּרִשְׁתׁ נִיֻּצְבִים

- א. אִישׁ יִשְׂרָאֵל
 ב. בְּחַיִּים
 ג. גְּלָלִים
 ד. דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת
 ה. הָאֱלֹהִים הַזֹּאת
 ו. וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנוּ פֹּה עִמָּנוּ הַיּוֹם
 ז. זִרְעוֹךָ
 ח. חָטַב עֲצִיךָ וְשָׂאֵב מִמֶּיךָ
 ט. טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם
 י. יָרֵדוּ
 כ. כָּכָה
 ל. לְשׁוֹשׁ
 מ. מֵעֵבֶר לָיִם
 נ. נְצֻבִים
 ס. סְפוֹת
 ע. עַד עוֹלָם
 פ. פְּתֻגְמָא

- צ. צְבִיִּים
- ק. קָרוֹב
- ר. רְאִשֵׁיכֶם
- ש. שָׁמַיִם וָאָרֶץ שֶׁהֵם קִיְמִים לְעוֹלָם
- ת. תַּחֲלוּאֵיהָ

בס"ד

ירחם השי"ת על כל כלל ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם בכל אתר ואתר, בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות, הרי נמצאים אנו זה עידן ועידנים בגלות ארוכה וקשה כל כך, וכבר קשה כח הסבל, ומבקשים שכבר יבוא שנה חדשה שייושעו בה כל בני ישראל, ויעזור השי"ת שהקללות יתהפכו לברכות, וכל בני ישראל יתברכו בשנה טובה ומתוקה וחתימה טובה ותהא השנה הבא שנת גאולה וישועה, וכבר יתקיים והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, וניגאל במהרה גאולת עולמית בב"א.

מאחל המלקט והעורך: שמואל אייזיקוביץ

פרשת וילך

"וְהָ הוּא הַהֲלֵךְ לְפָנַי, הוּא יְהִי עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ, וְלֹא יַעֲזֹבֶנְךָ, לֹא תִירָא, וְלֹא תַחַת" (ל"א, ח')

לא פעם חש האדם כי ה' עזב אותו, הוא הולך במחשבותיו בייאוש ותחושה של בדידות. מבטיחה התורה ואומרת: תדע שהקב"ה גם במצבים הקשים ביותר בהם אתה בטוח שהוא איננו... הוא שם. אין מצב כזה, ה' איננו מרפה ממך ולעולם לא עוזב אותך!...

רבי נחמן מברסלב זצ"ל אמר פעם: "כשאדם יודע שכל מאורעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא..."

ראיתי סיפור יפה הממחיש זאת בצורה נפלאה: סיפור על אונייה שנטרפה בים, והיה ניצול יחיד שנסחף עם הזרם והושלך על חופו של אי בודד שאין יד אדם שנגעה בו. מתוך מצוקה נוראה ודאגה לגורלו הוא התפלל בלהט לה' שיציל אותו. בכל יום היה סורק את האופק מקצה לקצה לראות היש מושיע?! תשוש רעב ופצוע ניסה ואף הצליח לבנות לעצמו צריף קטן מעצים של האונייה הטרופה שנסחפו אל החוף. נחמה קטנה חשב לעצמו לפחות יהיה לו מחסה מחיות טורפות וממזג האוויר... לצריף הוא הכניס את מעט חפציו שהיטלטלו אתו בים וזה היה כל רכושו בעולם...

יום אחד כאשר יצא מצריפו והלך ליער לחפש מזון להחיות את נפשו, פרצה דליקה בצריף הרעוע ממילא, והוא נשרף כליל על כל תכולתו. להבות האש גדלו והתפשטו ואיימו לשרוף את כל היער. עשן שחור היתמר אל על והכל היה אבוד – הצריף, החפצים... כל רכושו עלי אדמות. הוא גנח בצער וכאב, ופנה בכעס לה': "למה?! איך יכולת לעשות לי את זה?! אתה מביא עלי אסון אחר אסון נטשת אותי לגמרי?! וכך מרוב בכי וייאוש נרדם. רעש מנועים של ספינה מתקרבת העירה אותו מעלפונו והנה הוא רואה עשרות אנשים יורדים ממנה. היא באה כדי להציל אותו. "איך ידעתם שאני נמצא כאן? איך הגעתם לחור הזה?!" שאל בתמיהה את אלו שבאו להצילו. "ראינו את סימני האש והעשן ששלחת אלינו ופנינו לכאן... טוב שהיה לך שכל להבעיר אש בכמות כזו שנראה אותך...." הפטיר אחד המחלצים...

הייאוש מפסידנו את התקווה. דווקא בזמן שה' נראה רחוק עלינו לדעת שהוא קרוב יותר מתמיד... והמסר הוא: אל נחשוב ולו לרגע שה' איננו אתנו – הכל לטובה לפעמים שנשרף ה"בית" והכל "שחור" דווקא אז צצה הישועה ומתגלה שזה היה סימן כדי להחזיר אותנו הביתה...

כוחה של תפילה

רבנו בחיי בפרשת עקב מבאר כי בכוח התפילה לשנות הטבע ולהפכו מרעה לטובה. ולעולם אל יתייאש אף שהרבה להתפלל ולא נענה כי כל תפילה עושה רושם ובעת רצון נענה, ולבסוף ניכרת השפעתה אם בו אם בבניו אחריו. ובספר "השתפכות הנפש" כתב: אפילו אם עוברים ימים ושנים הרבה ונדמה לו שלא פעל עדיין כלום. אעפ"כ אל יתפעל מזה כלל, כי באמת ודאי הדיבורים עושים רושם, כאותם מים שיורדים על האבן אע"פ שנדמה שאין למים כוח כנגד האבן הקשה, אעפ"כ ברבות הימים והשנים ינקב האבן מהטיפות. יש בכוחה של התפילה להושיע את האדם אף אם נראה כי באופן טבעי אין אפשרות להיחלץ מן הצרה, כך כותב הרב משה רייס שליט"א בספרו "מראש צורים", נאמר: יפה צעקה לאדם בין קודם גזר הדין ובין לאחר גזר הדין, אע"פ שנכתב ונחתם גזר הדין שאינו לטובה, הצעקה להקב"ה מעמקי הלב יש בכוחה לבטל את גזר הדין. לעיתים הצרה מגיעה אל האדם כדי לעוררו לזעוק ולבקש רחמים. לא אחת האדם נמצא ב"תרדמה", בהסתר פנים, וכדי לעוררו מביא עליו הקב"ה ייסורים ורק אז הוא נזכר בקיומו של הבורא.

על כוחה של תפילה והשתדלות נוכל ללמוד ממעשה מרגש עד מאוד: לפני שנה ומחצה יצאו בתקופת הקיץ שבעה בחורי ישיבה לרחוץ בחוף ימה של חדרה. לאחר כניסתם למים נלכדו שניים מתוכם בתוך מערבולת. אחד ניצל אך נפצע אנושות ולאחר תקופת מה נפטר, רח"ל ואילו רעהו, בחור בשם אלירן דהן, נותר בתוך המים ולא יצא. חבריו שדאגו לגורלו הזעיקו את המצילים אך כל המאמצים לאתרו עלו בתוהו. לאחר שעבר זמן מה החליטו להזעיק את הוריו ולדווח להם על האסון. ההורים, תושבי צפת, חשו מיד למקום אך גם הם לא היה בכוחם להציל את בנם. בינתיים ירדה החשיכה וחיל הים עם קבוצת צוללנים הוזעקו למקום בניסיון לאתר לפחות את הגופה. על החוף התקבצו כחמש מאות איש, חברים וידידים של המשפחה וכך במשך ע-ש-ר-י-ם ו-א-ר-ב-ע שעות הם עומדים מחוץ למים ומחכים לאות של... מוות... לבסוף אותרה הגופה ע"י אחד הצוללנים בין שני סלעים וזאת יממה לאחר שהחלו החיפושים.

האב והאם, שעדיין עמדו בחוף, וראו את בנם י-ח-י-ד-ם ללא רוח חיים, כמעט גם הם שבקו חיים. בן זה, יחיד להוריו, בגיל 17, נולד לאחר כ-12 שנות עקרות ואין ספור ניסיונות להביא ילד לעולם. משך כל השנים הללו גידלוהו ההורים וטיפחוהו כדי שיגדל לבן תורה והנה בבת אחת נגוז החלום; הבן היחיד, שהיה משאת נפשם, איננו כי לקח אותו א-לוקים.

ההלוויה, שנערכה באותו יום, הייתה מן הגדולות והכואבות שידעה צפת. אלפים ליוו את הבן היחיד למנוחת עולמים. קשה לתאר את ההרגשה של אישה שבגיל 50 נותרה עם בעל ללא בן ממשיך דרכם. אנשים שהשתתפו בהלוויה מעידים כי לא ראו מימיהם זעקות אם ושברון לב כפי שראו בהלוויה זו. המונים נהרו מכל עבר כדי לתת כבוד אחרון לאלירן ולנחם את הוריו. אבל מי יכול לנחמם?! מי יכול לפצות את פיו ולומר מילה?! האם עמדה על דוכן ההספד, מול גופתו העטופה בטלית של בנה, ומיררה בבכי: "מה חטאנו לך, ריבונו

של עולם, ששרפת אותנו בשריפה זו?! מדוע לקחת את בנו יחידנו?! כל סכרי העיניים נפרצו. כאבה של האם שטף את כולם. היא המשיכה בדבריה: "אנא ממך, ריבון העולמים, אני מתחננת אליך ומבקשת ממך שתעשה לנו נס, ותחזיר לנו את אלירן שלנו!" האב כיסה את עיניו בכף ידו. מסדר ההלוויה הרכין את ראשו. גניחות בכי נשמעו מכל עבר. הגופה לא נעה ולא זעה. האם המשיכה לייבב: "אנא, ריבוננו של עולם, עשה לנו נס! עשה לנו נס..." קולה נבלע במרומים, ומסע ההלוויה הכואב מאין כמוהו יצא לדרכו, בשבילי בית העלמין העירוני.

בעת השבעה הוצפו ההורים השכולים באינספור מנחמים, ומיד לאחר מכן חזרו שניהם לעבודתם. הם ידעו שאם יישארו בביתם, יצופו הזיכרונות על אלירן מכל פינה ולא ייתנו להם מנוח. האב ישראל חזר לעבודתו כמנהל מכללה, והאם חזרה לעבודתה כמורה ללשון ולתנ"ך. למרות המקרה הנורא, לא חדלו בני הזוג להתחזק באמונה. הם רכשו סידורים והדביקו על כל סידור מדבקה לעילוי נשמת אלירן. כל בת בבית הספר שבו לימדה האם קיבלה סידור כזה. בכל יום, כאשר האם הגיעה לבית הספר, פנתה קודם לחדר התפילה כדי להתפלל עם התלמידות. כאשר הגיעה בתפילה למילים "קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת..." מלאו עיניה דמעות, שזלגו ללא הרף על הסידור. לעיתים אף ביקשה ממורה אחרת שתחליפה. גם כאשר לימדה את פרשת העקידה בשיעורי התנ"ך נשנה הדבר.

הרב דניאל אוחיון שליט"א מספר: לאחר השלושים החלטתי לנסוע לצפת יחד עם אחי (למרות שאיני מכירם) על מנת לנסות ולעודדם. בשעת לילה הגענו לביתם הענקי, שנותר כעת כמעט שומם, וניסינו לדבר על ליבם. אודה כי המילים נעתקו מפי ולא ידעתי כיצד ניתן לעודד אדם שאיבד את כל עולמו ובמה לנחמו. לבסוף אמרתי לאב (האם לא יכלה להשתתף בשיחתנו), שבאמת אין לי מילות נחמה ואיני יודע כיצד לעודדו, כי אין ספק שהמקרה קשה מאוד וכל מילה עלולה להחריף את הצער. לפני לכתתי אמרתי לאב כמה משפטים שאולי יתנו לו קצת פתח של תקווה: "דוד המלך ע"ה אומר בתהילים במזמור כ' 'יענך ה' כל משאלותיך'. דע לך שלקב"ה דרכים משלו כדי להושיעך ועוד תראה ישועות. והעיקר – כדאי מאוד להתחזק בתפילה!". הזכרתי לאב שגם שרה אמנו ע"ה הייתה עקרה והיא ילדה את בנה יצחק רק בגיל תשעים, אם כך גם אשתך בע"ה יכולה להיוושע גם כן ובעיקר בזכות התפילות שלכם". כך סיימנו את שיחתנו ונפרדנו בכאב עם ציפייה לבשורות טובות.

לאחר כשנה וחצי מפגישתנו, אני מקבל שיחת טלפון מרגשת ביותר מאחי המודיע לי כי אני נקרא לברית מילה של ת-א-ו-מ-י-ם מאותה משפחה בצפת! היה לי קשה להאמין. האישה בת החמישים במשך שנים עוברת סדרות טיפולים ומכל זה נולד בן אחד וכעת תאומים – שני בנים. למרות שטקס הברית נערך בצפון, בחצור הגלילית, החלטתי לנסוע ממרכז הארץ כדי לראות בעיני את הנס הגדול. אני נכנס לאולם ורואה את האב מחזיק בן אחד ואת אשתו מחזיקה בן השני – ואיך אפשר שלא לבכות ולהתייפח... והנה מגיעה עת הברית וכל הקהל, שלפני כשנה וחצי השתתף בהלוויה המצמררת, הגיע הפעם לשמחה

הכפולה. האב, בקול חנוק מבכי, מברך: "ברוך... שהחיינו וקיימנו..." וכל הקהל בבכי בקול אחד משלים את הברכה "והגיענו לזמן הזה". הבנים נקראו בשמות המגלים אהבה וחיבה: דוד ו... יהונתן.

לאחר הברית ביקש האב לומר מספר מילות הודיה להקב"ה: "לפני כשמונה עשרה וחצי שנה נולד בננו הראשון לאחר 12 שנות עקרות. בייסורים לא קלים זכינו לבסוף לחבוק בן. במשך כל השנים גידלנו את בננו היחיד. השקענו בו את כל מרצנו וכוחותינו וקיווינו שבן זה לפחות יביא כמה בנים ובו אוכל להנציח את שם אבי. והנה ביום בהיר אחד הקב"ה גזז את חלומנו. בננו היחיד שחיפש לרחוץ בחוף נפרד, טבע בים... אינני יכול לתאר לכם את ההרגשה להישאר זוג כבני 50 ללא ילדים וללא סיכוי להביא ילד לעולם. המעניין הוא ששנה וחצי לפני שבננו טבע החלטנו להפסיק את הטיפולים כי לא ראינו שום סיכוי בגיל הזה לזכות בבן. אמרתי לאשתי, שכנראה זהו רצון הבורא וכך נגזר עלינו משמים... לאחר ה'שבעה' חשתי באיזה שהוא דחף שאולי בכל זאת אנחנו עוד יכולים לצפות לנס משמים. אמרתי לאשתי: 'הרי גם אמותינו היו עקרות ולמה הקב"ה עשה כך? הרי הן היו נשים צדקניות ובכל זאת היו עקרות, ובגמרא (יבמות סד.) נאמר: מפני מה היו אבותינו עקורים? א"ר יצחק: כי הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים. אולי הקב"ה מתאוה לתפילותינו? אולי עכשיו כדאי שנשקיע את כל כוחנו בתפילה. נזעק, נתחנן, נדבר אל ה'; נתפלל אחרת, ברגש, בחיל, ברעדה וכדי שהנס לא יחול על דבר ריקם, נחדש שוב את הטיפולים ומנגד תקוותנו הייתה שמתפילותינו ותפילת הרבים שהתפללו לישועתנו נייענה". ואכן, כך היה. ולפלא – בניסיון הראשון הקב"ה עשה להם נס! הבה נקבל עלינו בימים אלו להתחזק בתפילה עם קצת יותר כוונות בתפילה, להגיע מוקדם לבית הכנסת ולא לדבר דיבורי חול. עלינו לדעת, כי יש בכוחה של תפילה לבטל מעלינו גזירות קשות ורעות, רח"ל.

המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה אומר: "אין מעלת התפילה תלויה במידת הזעקה שזועק האדם בפיו אלא במידת הזעקה שזועק הלב!". הנה כי כן תפילה לעולם נענית במוקדם או במאוחר, כפי שכתב ב"ספר חסידים": "יש אדם שאינו זכאי שיקבל המקום תפילתו אלא שבעבור תוקף תחנונים ודמעת עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים מקבל הקב"ה תפילתו ועושה חפצו". ובעיקר מה שנדמה לו שאינו נענה בתפילתו אע"פ שהתפלל על זה זמן רב – אינו נכון בכלל, שהרי אי אפשר לדעת היאך היה המצב אילו לא התפלל. על האדם לדעת, ששום תפילה אינה הולכת לאיבוד. כל תפילה מקרבת לה את הישועה ורק נדרשת אמונה וסבלנות עד שיסיים את מנין התפילות או מנין הימים כדי שתיענה בקשתו. יש החושבים שתפילה היא כמו משלוח פקס – צריך להיענות מיד ועכשיו. עלינו לדעת כי רק הקב"ה הוא המחליט מתי זמן הישועה!.

שובה ישראל עד ה' אלוהיך כי כשלת בעונך (הושע יד, א) (הרב ראובן שמעוני)

משל יפה שמעתי מהמגיד מישרים הגה"צ רבי יעקב גלינסקי שליט"א זצ"ל: כפרי אחד, היה לו בן בור ובער, שלא יצא מימיו מתחומי הכפר. כשהגיע הבן לפרקו, דיבר בו אביו נכבדות במשפחה כבודה מן העיר הגדולה. ביקשו בני המשפחה לתהות על קנקנו של החתן, והזמינהו לביקור בעירם. אביו, שידע את נפש בנו, שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, ובילה כל ימיו במחיצת פרות ותרנגולים, החל ללמדו הליכות ונימוסים: ראה, בני. כאשר תפגוש בהם, ויקדמו את פניך בברכת שלום עליכם, תושיט את ידך ותענה: "עליכם שלום, מה שלומכם?" כשישאלו אותך כיצד עברה הנסיעה, תאמר: "ברוך השם". כשיראו לך את החדר שהקצו בעבורך, תאמר: "תודה רבה". כשתלך לנוח, תאמר: "ערב טוב לכולכם". כשתקום תאמר: "צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?" וכך הלאה, כל מה שאדם מן הישוב אומר ועונה – לימד האבא את בנו. וברצותו להיות בטוח שהבן לא יאכזב, ולא יכשל בלשונו, הורה לחזור על תלמודו מאה פעמים ואחד, עד שיהיו הדברים משוננים בפיו, רהוטים ושגורים על לשונו...

החתן דנן נסע אל העיר הגדולה והגיע לבית המשפחה, שהיה הומה מכרים וקרובים אשר באו לחזות באורח. הכל הסבו ליד שלחנות ערוכים בכל טוב, והחתן הופיע. הוא ניגש אל המחותר, בעל הבית, הושיט ידו ואמר ברהיטות בוטחת: "עליכם שלום, מה שלומכם, ברוך השם, תודה רבה, ערב טוב לכולכם, צפרא טבא, הערבה עליכם שנתכם?!" פני המחותר החווירו, ואילו הנער כבר הושיט ידו לזה שממינו, וחזר על הפזמון, ולזה שלידו וחזר עליו שוב, בשמחה ובעליזות. והנאספים נחלקו לשנים: לצוחקים ולבוכים...

והנמשל: עבודת התשובה לא קלה היא. יש לערוך חשבון נפש, יש לאתר את נקודות המכשול ולראות כיצד מתגברים עליהן, כיצד משפרים דרך ומתעלים. זו עבודה קשה, איטית וממושכת, שתחילתה בחודש אלול, המשכה בימי הסליחות, בעשרת ימי תשובה, ועד ליום הכיפורים בו מסכמים את עבודת ארבעים הימים בווידיים ובתפילות. אבל אלו הנותרים אדישים ושווי נפש בחודש אלול, בימי הסליחות ובעשרת ימי תשובה, ובאים ביום הכיפורים לערוך "מרוץ תפילות ווידיים", חמש תפילות ועשרה וידיים, כמוהם כאותו נער נבער שפתח ואמר בנשימה אחת: עליכם שלום, ערב טוב, בוקר טוב, היו שלום... זהו שאמר הכתוב: "שובה ישראל - עד ה' אלוקיך" - יש לשוב בתשובה עוד לפני שאתה מתייצב ביום הכיפורים לפני ה' אלוקיך. קודם כל עליך לערוך חשבון נפש ולדעת "כי כשלת בעוונך" לאחר מכן "קחו עמכם דברים", תוכל לבוא ולבקש סליחה ומחילה בתפילות היום הקדוש ובווידייו, ו"אמרו אליו כל תשא עוון". אם כה תעשו - "וקח טוב"...

אין קיצורי דרך אל עבר הפסגה. מתקדמים בפסיעות מדודות ובטוחות עד למטרה. בדרך ליעד צוברים הישגים, אך גם כישלונות הן חלק בלתי נמנע בהתקדמות. הערכת המכשול ולמידה מטעויות הן הכנה להמשך העלייה. 'כִּי שָׁבַע יפול צַדִּיק וְקָם' צדיק נבנה מתוך שהנפילות חיזקו אותו ומהן למד להתמודד.

חשוב לנו ללמד את בנינו ותלמידינו שאושר הרוחני אמתי נרכש בתהליך מתמשך, 'לאט ובטוח'. שְׁלֵבֵי התשובה, שיפור המעשים, אינם נעשים בחטף ובחופזה. נער מנסה 'לפתוח דף חדש' ובלי הסברה של מהות התהליך הוא עלול ליפול לרשת הייאוש מיד בתקלה הראשונה שתיקלע בדרכו, והתקלות הללו מצויות. כאשר רוצים לצבוע ברזל, חייבים בתחילה לצבוע בצבע יסוד. עליו צובעים בגוון הרצוי. ישאל הילד 'צָבְעוּ, ומכסים בצבע נוסף. בשביל מה הצבע הראשון?' עליו ללמוד כי בלי בסיס יציב, הצבע החיצוני איננו עמיד. היא יתקלף ויחליד. גם האדם זקוק לתשתית ראויה של 'צבע יסוד'. ביסוס הפנימיות, ייצוב האופי והמידות וחיזוק שורשי הנפש. ה'צובע' את עצמו בחיצוניות מבלי עבודה פנימית מושקעת, סופו לגלות קילופים וסדקים, חלודה ואף רקב. אין לאבד תקווה נוכח איטיות התהליך! אדרבה, זו הדרך להצלחה!

כאשר מובילים את שעיר המשתלח לעזאזל היה עובר 10 תחנות במדבר עד הגיעו לצוק. הוראה יש כאן. תהליך ההתנתקות מן הרוע וההשחתה באה בשלבים, במעבר מתחנה לתחנה, עד שזוכים להפילו מן הצוק והשמדתו. המשנה מלמדת (יומא פרק ו') כבש עָשׂוּ לוֹ (לשעיר המשתלח) מִפְּנֵי הַבְּבַלִּיִּים, שֶׁהָיוּ מְתַלְשִׁים בְּשַׁעְרוֹ, וְאוֹמְרִים לוֹ: טַל וְצֶא, טַל וְצֶא. הגמרא אומרת שלא בבליים היו, רק כונו בבליים, על שם טיפשותם. הללו חשבו שתהליך התשובה הוא 'אינסטנט' וניתן לזרזו. חכמינו בָּזוּ לגישה זו. בלי שכבה ועוד שכבה של בטון, הכולל זמן לכל שכבה להתייבש כראוי, סוף הבניין לקרוס!

הרבה 'מתלהבים' מהדת, אך הלהב כִּבֵּה מהר. בפרשה שאנו קוראים ב'שבת שובה', פרשת וילך, חוזר משה רבינו שוב ושוב על ה'עובדה' כי ישראל עתידים לחטוא, להיכשל אחר פיתויו היצר, עד להפרת ברית ה'. לאחר כל זאת מסיים משה ב'דברי השירה הזאת עד תומם'. זו היא שירת עם ישראל! מנפילה לתשובה! לא ייאוש אלא התנערות והתחלה חדשה! העבר מלמד, הניסיון מחכים, הַפֶּשֶׁל מחשל. בהזאת הדם של יום הכיפורים היה הכהן מונה 'אחת, אחת ואחת. אחת ושתים' וכו'. מתקדמים בהדרגה תוך חכמת הניסיון, בצעדים מדודים. לא מתייאשים מול גלי הסער. הגלים מעודדים, כי הם הוכחה להתקדמות! בְּגִינוּ נולדו לתוך דור בו הכל 'עכשיו ומִיָּד'. אוכל במיקרוגל, כביסה רטובה במייבש, ואופניים חשמליים שביטלו מאמץ הדיווש. הם מצפים להשיג את הכל במהירות. עליהם לשמוע מאתנו כי הקב"ה מלמד את יונה הנביא לא להתפעל מקיקיון 'שָׁבַן לִילָה הִיָּה וְבָן לִילָה אָבָד'. אין נפש האדם נבנית מקיצורי דרך, כי אם מצבירה איכותית ההופכת אף לכמותית של מעשים טובים, אמונה בחשיבות התהליך, ותקומה מחודשת לאחר נפילה.

בהצלחה בעבודת הקודש !

הקהל את האנשים נשים וטף" (ל"א, י"ב)

במצוות הקהל נדרשים לבוא כולם גברים, נשים ילדים ואפילו תינוקות שנאמר:
"הקהל את האנשים נשים וטף".

הגמרא במסכת חגיגה שואלת: גברים כדי ללמוד, נשים כדי לשמוע, טף למה באין?
ומשיבה הגמרא: להביא שכר למביאהם.

הכלי יקר מבאר: שצריכים להביא ילדים ע"מ לעורר רחמי שמים, שבזכות התינוקות
ירחם ה'... כפי שאנו אומרים בסליחות: "עשה למען תינוקות של חטאו... עשה למען גמולי
חלב..."

ר' יעקב מליסא בספר "נחלת יעקב": הרי ברור שאם הגברים מגיעים וגם הנשים
מגיעות כל מי שהגיע לגיל חינוך מגיע - והלא מי ישמור על התינוקות?! ברור שהם יביאו
אותם. אומר ר' יעקב: זהו מה שכתוב - רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם
תורה ומצוות. ידע הקב"ה שהילדים יבואו, אמר - אם כך, נצווה אותם על זה וניתן שכר...

שאל פעם ילד את ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל: אם הקב"ה רצה לזכות את ישראל
למה נתן להם 613 מצוות? היה נותן להם 17 או 18 וזהו?!

ענה ר' שלמה זלמן: בא תראה. להתלבש בבוקר חייבים, לנעול נעליים - חייבים, לאכול
- אין ברירה, חייבים. אמר הקב"ה: תתלבש כמו שאני אומר, תאכל מה שאני מאפשר לך,
ותעשה ברכות לפני ואחרי ותקבל על זה שכר.

אומרים חז"ל: "כל האוכל בתשיעי כאילו צם תשיעי ועשירי". ונשאלת השאלה: מדוע?
הרי ברור שאם ה' מצווה אותי לצום בעשירי אז אני אוכל בתשיעי, וכי מה חשבתי -
שאצום יומיים?!

אלא משיבים: אתה ממילא אוכל, אז אני אצווה לך את זה ואתן לך שכר כאילו צמת
שני ימי כיפור. שכל גרגיר שתכניס לפה יהיה לך מצווה.

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני (ל"א - י"ז)

מספרים על הגה"ק ה"כתב סופר" זיע"א, ששאל: אם יהודי מתחרט ועושה תשובה
הגונה כל כך, מדוע ממשיכה התורה בפסוק הבא "ואנכי הסתר אסתיר פני" ? ותירץ, כי
היהודי אמר את הדברים רק "ביום ההוא" ביום שבאה עליו הרעה, אבל אך חלפה הצרה
ועברה הוא שוכח כל מה שאמר וחשב.

והסתרת פני מהם וגו' (ל"א - י"ז)

מסופר: הרה"ק רבי רפאל מבראשד זיע"א מבחירי תלמידיו של הרה"ק רבי פינחס מקאריץ זיע"א שאל פעם את רבו הקדוש: יהודי אשר מצאווהו צרות רבות ל"ע, ונדמה לו שהבורא יתברך שמו מסתיר פניו ממנו, מה עליו לעשות כדי לחזק את אמונתו בה? השיב לו רבי פינחס: עצם הידיעה שרשב"ע מסתיר את פניו ממנו הרי זו כבר התחלת התיקון.

בין כסה לעשור

סוחר אחד מחסידי הרה"ק בעל "שפת אמת" מגור זיע"א בא אליו פעם בין כסה לעשור לשאול עצה בענייני מסחרו, הגיש כנהוג פתקא והוסיף בעל פה שהעניין נחוץ לו מאד עוד היום. השיב הרבי: היום העניין הנחוץ הוא לעשות תשובה.

ואנכי הסתר אסתיר פני (ל"א י"ח)

אל חדרו של הרה"ק רבי ברוך ממעזבוז זיע"א נכנס נכדו הקטן כשהוא ממרר בבכי, סבא, בכה הילד, שיחקתי עם חברי במשחק שאני התחבאתי והם היו צריכים לחפש אחרי, אבל כבר עברו כמה שעות ואף אחד לא מחפש אותי. ואני נשארתי מסתתר במחבואי.

כאשר שמע הצדיק את דברי נכדו פרץ גם הוא בבכי, וכך אמר: הרי גם הקב"ה בוכה במסתרים מדוע לא מחפשים אותו, שהרי נאמר "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא", ומדוע הוא מסתתר מפנינו? האם לא בשביל שנחפש אחריו? וכמו שכתוב בפסוק (דברים ד' – כ"ט) ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך", לו היינו מחפשים את הקב"ה בכל לבבנו ובכל נפשנו היינו מוצאים.

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרת פני מהם והיה לאכול ומצאווהו רעות רבות וצרות... ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה" (ל"א, יז-

יח) (בנעם שיח)

"אמר רבא: אמר הקב"ה, אף על פי שהסתרת פני מהם - בחלום אדבר בו. רבי יוסף אמר: ידו נטויה עלינו, שנאמר "ובצל ידי כסתיד" (חגיגה ה' ע"ב)

מי שמתבונן בפסוקי התורה שבפרשתנו (לא טז-יז) יגלה במבט לאחר, מנקודת התצפית של דורנו, תמונה מדהימה, כיצד פסוקי הפרשה התרחשו במציאות. הם הלמו, כנאמר בהם, בעל ישראל. העם שאכן מרד, הפר את הברית, וזנח את קיום המצוות: "וקם העם הזה וזנה אחרי א-להי נכר הארץ... ועזבני והפר את בריתי". עם ישראל, אכן, נענש, כפי שלא נענש מעולם. המלים הנוראות "והיה לאכול" ו"מצאווהו רעות רבות וצרות" פורטו במשך הדורות לפוגרומים, למדורות האינקוויזיציה, לנשחטים במסעי הצלב, לאין ספר צרות, מכל סוג, עד לאשוויץ. הסתר פנים זה, במיוחד בעת שואת דורנו, הצמיח בלב רבים מבני עמנו את מסקנת הכפירה בא-לוקי ישראל. עוצמת השואה, חריגתה מעבר לכל

הנתפס בהיגיון האנושי, גרמה לרבים לפקפק בקיומה של ההשגחה הא-לוקית. שכל כיצד יכולה הייתה זו לצפות במעשים הנוראים הללו מבלי להתערב? אך הבה נשים לב! גם את הפרט הזה סיפר לנו משה רבנו בצו הא-לקים: "ואמר ביום ההוא: הלא על כי אין א-לקי בקרבי מצאוני הרעות האלה". מסביר המלב"ם וזה לשונו: "ועפ"ז יוכיחו ישראל אחרי שמצאו אותם צרות רבות ואין משגיח עליהם - שאין א-לוקים שופטים בארץ... ויוכיחו מזה שאין השגחה!" דווקא משום כך נכתבו הדברים בספר תורה. למען יידעו הדורות הסובלים, שגם הכפירה בא-לוקים, בעת הצרות הגדולות נחזתה מראש. למען יבינו, שעצם תיאור המצב, אלפי שנים בטרם בוא הטרגדיה, נוטל את העוקץ מחריפות הכפירה עצמה. המודיע מראש על השתלשלות המאורעות ואימהיים, מכריז בעצם הודעה זו, שהוא עצמו קיים, כשהתעלמותו מן המתרחש אינה אלא הסתרת פנים! - "ואנוכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". פסוק המגלה לנו מבעד למסך הייסורים את הוודאות המוחלטת של קיומה של ההשגחה, ושלקורה אותנו יש משמעות, תכלית ומטרה.

הג"ר משה גולדשטיין שליט"א, ראש ישיבת 'שערי יושר' מספר שהיה עם אביו וניגש אליו יהודי ניצול שואה, ושאל אותו: "רבי היכן היה הא-לוקים בשואה?" השיב לו הרב גולדשטיין במשל נפלא וזה תוכנו: מעשה היה באדם שדירת מגוריו שכנה ממש בסמוך ליער גדול, מושפע בעצים גבוהים וחסונים ובעיקר בחיות טרף רבות. כדי לחנך את בנו הקטן הייתה לו שיטת חינוך מקורית: בכל פעם שבנו סרר ולא התנהג כראוי, היה מאיים עליו: "יענק'ל, היזהר! אם לא תהיה ילד טוב - יבוא זאב מהיער ויינשך אותך!". ואכן האיום היה עוזר, וינעק'ל היה חוזר למוטב מפחד הזאב, עד לפעם הבאה.. כך נמשך המצב תקופה ארוכה, עד שיום אחד העז הילד פניו, וכאשר איים עליו אביו בפעם בפעם באותו זאב שיבא מהיער להיפרע ממנו, השיב לו בחוצפה: "איני מפחד! מעולם לא בא זאב - ולעולם גם לא יבוא"... משראה האב כי האיום הקבוע כבר אינו משיג את מטרתו, החליט כי לטובת בנו עליו לעשות מעשה, הוא ניגש לחנות תחפושות וקנה תחפושת של זאב, וכך - כשהוא מחופש לזאב - הלך והסתתר ביער. וכשראה את יענק'ל עומד בחצר הבית, יצא מן היער בתחפושת הזאב, הכהו מכות נאמנות בכפות ידיו הרחבות וברח חזרה אל היער. יענק'ל - אשר כאמור כבר החל לפקפק באמיתת האיום הקבוע - השתכנע כעת באופן סופי... הוא התיישב על מיטתו ובכה, תוך שהוא מקבל על עצמו להטיב את דרכיו מהיום והלאה... התכנית הצליחה מעל למשוער!

כאשר חזר האב אל הבית- ניגש אליו יענק'ל, חיבקו בעוז, וסיפר לו את שעבר עליו. גם הבטיח לו כי מהיום ואילך הוא לא יפקפק לעולם בדבריו, וכי הוא ייטיב את דרכיו ולא ישובה עוד לכסלה. אולם שאלה אחת לא הצליח יענק'ל להימנע מלשאול, וניכר היה כי הדברים יוצאים מלב כואב, וכך הוא שאל: "אבא ראיתי כי דברך נתקיימו במלואם - מאומה לא נפל מהם. הזאב הגיע והיכני בדיוק כפי שאמרת. אבל אבא כאשר הגיע הזאב - היכן הייתה אתה?!" והנמשל מובן מאליו... ולקחו מאלף: היכן היה א-לקים בשואה? - הוא-הוא אשר חולל את השואה!

ידוע ומוסכם מ"חפץ חיים" זצ"ל ועוד גדולים אחרים, שאנו נמצאים בתקופת עקבתא דמשיחא. מצד אחד ישנה התגברות הגלות והסתר פנים, ואין לך יום שאין קללתו מרובה מחברו אך מאידך למי שמתבונן ומשכיל-הרי יש כאן גילוי עצום מתוך ההסתר והחשיכה, והתגברו גילוי זה הוא אתחלתא דגאולה. הנה המתבונן בתולדותיה של השואה, למשל, יבחין בנקל שאין כאן רק הסתר פנים והשתלשלות טבעית כביכול, אלא שיד ה' המכה בנו ניכרת על כל צעד ושעל. עומד על כך הגר"א דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאליהו": "גדר הניסים הוא, שהקב"ה מראה בגלוי את השגחתו, באופן שכל בעל לב יכיר כי אין זה מקרה טבעי, אלא יד ה' נגלית כאן. על כן כשם שיש נס הבא לטובתנו בעולם הזה כך יש נס המתגלה לשונאינו. ודבר זה רואים בחוש בדורנו. בנוהג שבעולם שהמצוינים ביותר בכישרונותיהם וכוחותיהם והמלומדים ביותר בטכסיסי הנהגת המדינות-הם הנעשים למנהיגי המדינות, כל אחד בפרט אשר הצטיין בו. אבל האם אפשר הוא בדרך הטבע שייקרה אשר חבורת אנשים ריקים מכל הבנה, אשר מזדמנים אחורי הרחיים באיזה מטבח או מרתף לשתיית שיכר, כולם בני בלי שם, ופתאום ימצא כי הינה חבורה שלימה של מסוגלים לממשלת מדינות, וכולם אחר כך יחד ינהיגו מדינות שלימות? ודבר זה ראינו בצורך הרשע וסייעתו ימ"ש, אשר עשרות שנים היו כולם אנשים פשוטים ככל אנשי השוק, ומתעסקים בדברים קטנים ופחותים, וכולם נעשים פתאום מנהיגים בהצטיינות יתרה לרע. הלא זו ממש השגחה גלויה ונס לייסרנו ולפקוח את עינינו" עכ"ל.

ללמדנו כי בורא עולם הוא זה אשר חולל את השואה! הוא זה אשר ידו נכרת בכל צעד ושעל שבה, הוא שניווט את מהלך המלחמה כך שתארע השואה! "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא" מסביר בעל "דגל מחנה אפרים" נפלא: , ואנוכי"-עצמותו של הקב"ה מצויה גם ב'הסתר' היינו בהסתר הגדול ביותר וכפי שלמדים מכפילות הלשון "הסתר אסתיר"!

לביתו של הרה"ג רבי יצחק דוד גרוסמן שליט"א, רבה של מגדל העמק, הגיע מר מוטי דותן-ראש מועצת הגליל התחתון, כשהוא נסער. באמתחתו סיפור מרגש, וכך הוא סיפר: בין יישובי הגליל התחתון, לבין העיר "הנובר" שבגרמניה, קיימת 'ברית ערים תאומות'. לרגל מלאת חמישים שנה לברית זו, יצאה משלחת גדולה מהמועצה האזורית להנובר. מוטי דותן עומד בראש המשלחת. לרגל החגיגה התקיימה מסיבה גדולה, שבה השתתפו כל ראשי הציבור בהנובר. לפתע, ניגש למוטי דותן אדם שהזדהה בשם 'גטלב הרציג' והא ביקש לשוחח עמו ביחידות. באותם רגעים, לא שער דותן על הדרמה שתפקוד אותו בעוד רגעים ספורים. הגרמני מספר לו, שאביו מת לפני שבועיים. ובאחד מביקוריו האחרונים אצלו, אמר לו: מאחר ובזמן האחרון התרבו מכחישי השואה הטוענים שיהודים המציאו את השואה, הייתי רוצה לגלות לך על חלקי במלחמת העולם השנייה. אני עצמי סיפר האב לבנו, שירתי כקצין נאצי במלחמת העולם השנייה. הייתי טייס, איש ה'לופטוואפה'. הפצצנו מקומות יהודיים רבים. כאשר הגענו לרוסיה ופולין, פוצצנו שם בתי כנסת רבים. באחת הפעמים, רציתי לראות מה באמת אני עושה, בקשתי אפוא לבחון מקרוב את האפקטיביות של מלאכת ההכחדה. כשהזדמנתי לבסיס שהיה בקרבת מקום אל אחד מבתי

הכנסת, החלטתי להיכנס פנימה. והנה בתוך החרבות ראיתי גליל נייר מיוחד על הרצפה, מלא באותיות עבריות. עוביו של ה'נייר' הזה ויוחדו, נראו לי ראויים לשימושים שונים.

באותה שעה, המשיך וסיפר הקצין לבנו: גזרתי מהנייר חתיכה שהתאימה לממדי "פנקס הטייס", שלי ובפיסה זו עטפתי את הפנקס. היה זה פנקס של המראות ונחיתות, תיעוד גיחות ומטרות, וגם צלשי"ם על דבקות במשימה והצלחה בה. הכל תועד בדיוק יקי אופייני, ונעטף ביריעה של ספר תורה שחולל. באותם רגעים אינטימיים בין האב לבנו, באותה דקה של גילוי נפש, הוציא האב את פנקסו ואמר לבנו: אני יודע שזה משהו של יהודים, זה בטח משהו קדוש להם. לכן אני מבקש ממך שתמסור אותה ליהודי הראשון שתפגוש שהינו מתגורר בארץ ישראל, על מנת שהוא ימסור זאת לאיש דת. זאת, כדי שהדבר יהיה הוכחה שהייתה שואה ואין זה סיפור בדיוני חלילה. כפי שהצטווה, מסר חבר הפרלמנט בהונבר את התעודה למר דותן, כשהיא עטופה בקלף של ספר תורה. מיד כאשר שב מר דותן לארץ הוא קבע פגישה עם רבה של מגדל העמק הרב גרוסמן שליט"א. הוא סיפר לו את הסיפור ובאותו מעמד העביר לרב את הפנקס.

"פסוקי התוכחה" שנמצאו כתובים בגוויל ספר התורה שהגיע לידי הרב גרוסמן הם: "אם לא תשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את ה' הנכבד והנורא הזה את ה' אלוקיך והפלא ה' את מכותך ואת מכות זרעך מכות גדולות ונאמנות וחליים רעים ונאמנים וכו'" (דברים כח' נב)... הקב"ה א-לקי עולם, רוצה שנאהב אותו. שאמינותנו באמונתו תהיה תמימה ומושלמת. הדבקות שלנו בו ית' נבחנת לאורך החיים. הקב"ה 'א-ל מסתתר' בכל מיני הרפתקאות ואירועים. בכל מיני סוגים של פרצופים מבהילים ומפחידים. או לפעמים נחמדים ומשחדים. בכל האירועים הללו - יש לנו תפקיד חשוב: להביע את דבקותנו בבורא!

איך אפשר? אם נזכור כל הזמן כי רק הבורא ית' הוא המצוי מאחורי כל ההסתתרות והמסווים שבהרפתקאות החיים! וכשאנחנו עומדים ב'מבחן ההסתרה' - מסיר את המסווה ומיד אנחנו מגלים פני שכינה. מיד יודעים אנו מה הוא הטוב הנכון שה' מצפה שנבחר בו. מי שזוכה ואיננו נבהל מכל הפרצופים המתעתעים והמפחידים זוכה למחיצת הצדיקים. ואתגרי הנכונות שלנו, והדבקה במטרה, הביטחון בדרך והאומץ שאנחנו מפגינים מול כל קשיי ואתגרי החיים - רק נותנים לנו כח! שהרי בכל לב אנו מתחננים כל יום: שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל. הכשל - משויך אצלנו לבושה ולכלימה. ההצלחה והעמידה באתגרים - היא כבודו של היהודי.

וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם והיה לאכול ומצאוהו צרות רבות (לא, יז)

בהגש"פ "באהלי צדיקים" כותב הרב וולך:

לאחר המלחמה הנוראה, שבו והתלכדו האודים המוצלים מאש. והיו ביניהם, שהתייסרו בשאלות אמונה. פתח הרה"ק ה"אמרי חיים" מויזניץ זצ"ל ואמר: רבים תמהו מה בין שאלת הבן החכם לרשע. התשובה תובן במשל למלך שהיו לו שני בנים. התלבט מי מהם יהיה יורש העצר. הציג בפניהם שאלה חשבונת קשה ואף מסר את פתרונה. הטיל עליהם למצוא את הדרך לפתרון. הראשון, היה חכם בעיניו, וזלזל בחכמת אביו, ערך חישובים מוטעים והגיע לתוצאה אחרת. החליט שהיא הנכונה ואביו הוא שטעה. השני טעה אף הוא בחישוביו והגיע לתוצאה שגויה, אך בא לפניו ואמר לפניו: אבא, יודע אני שתשובתך היא הנכונה. ראה חישובי ולאיזה תוצאה הגעתי, והאר עיני להבין היכן טעיתי...

מאליו יובן את מי יקרב המלך ויחנך כיוורש עצר. כך הבן החכם אומר: יודע אני שיש טעמים למצוות, האירו עיני להבינם, אך הבן הרשע חכם בעיניו, ומפטיר "מה העבודה".

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" (לא, י"ט) (פנינים)

הרה"ק רבי מרדכי שלמה מבויאן זי"ע נתן כאן רמז נחמד למעשה שהיה, בדבר שאלה שהובאה לפני הגה"ג רבי עקיבא אייגר זי"ע, וכך היה המעשה: מאן דהוא מצא ספר תורה שהיה מושלך כדומן על פני השדה בביזיון נורא, ונסתפק בו מי כתבו, אם גוי או מין, שדינו ייגזז או יישרף (כמבואר בשו"י יו"ד רפ"א), או ישראל וכשר הוא. והציע שאלתו לפני הגאון רבי עקיבא אייגר זי"ע והשיב בחכמתו: דהנה מנהג ישראל תורה, שבכתיבת האותיות בשורות האחרונות שבפרשת "וזאת הברכה", הרבה בני אדם משתדלים לזכות לכתוב אות לפי האות הראשונה של שמם. וזה פשוט שאותיות שנכתבו מהרבה בני אדם אינן דומות זה לזה. ועל כן יש לראות בספר תורה שנמצא, היאך נראות האותיות בשורות האחרונות: אם הם אינם דומות זה לזה מחמת המנהג הנ"ל, סימן שישראל כתבו וכשר הוא, ואם הן דומות זה לזה וכן לכתב שבכל הספר, אזי יש לחשוש שגוי או מין כתבו וייגזז.

ובזה נשכיל הרמז בפסוק כאן: "ועתה כתבו לכם את השירה הזאת" - שישתדלו לזכות במצוות כתיבת האותיות בהכנסת ספר תורה, "למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל" - שעל ידי כך שהאותיות ב'שירה' - בשורות האחרונות יהיו כתובים מהרבה בני אדם וממילא לא יהיו דומות זה לזה, אזי יהיה סימן שהספר נכתב בכשרות ע"י ישראל...

"ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל שימה בפייהם" (לא, יט)
 (לקוטי בתר לקוטי לגאון ר"ש אלטער זצ"ל עמ' רנד)

או יאמר בדרך צחות, כתבו לכם, כי על פי הרוב כתיבת ספר תורה היא ע"י העשירים, אבל את קיום התורה והלימוד זאת עוזבים עבור עניים כאילו המה פטורים מזה, ולכן מזהיר הכתוב, ועתה כתבו לכם, כלומר עבורכם ולמענכם, למען תקיימו ותלמדו גם אתם, את התורה, לתכלית זו כתבו, לא רק עבור העניים.

"כי תמצאן אתו רעות רבות וצרות" (לא, כא) (ע' פנים לתורה)

המגיד מדובנא המשיל משלו: לעת ערב, כשהרוכל עם סליו בשוק כבר מכר את מרכולתו, ולא נותרו לו אלא שאריות בלבד, והוא נחפז הביתה, הריהו נוטל את מעט האגסים שבסל האחד, ואת מעט השזיפים שבסל השני, ואת מעט התפוחים שבסל השלישי ומערבבם ביחד, נותנם בערימה אחת, ומוכרם בחצי מחיר - שהוא רוצה להיפטר מהם מהר ככל האפשר. ולפיכך - והיה כי תמצאנה אותו רעות רבות וצרות", כשאתה רואה ערבוביה של צרות שונות ומשונות באות ויורדות על ישראל - סימן הוא, שכבר כלתה כל הסחורה, וכבר מגיעים אל השאריות, וזה הקץ ממש, עקבתא דמשיחא, וכבר נחפזים לחזור הביתה.

ורבי שמחה בונם מפשיסחא היה מסיח לבו לפני ריבונו של עולם: הבטחת לנו על ידי רבותינו ש"אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב". והרי גלוי וידוע לפניך, שאם נצטרך חלילה לחכות לכולו זכאי, מי יודע אם אי פעם נגיע לכך! ובכן, ברי, שבסופו של דבר, על כורחה תבוא הגאולה בדרך האחרת "בדור שכולו חייב". ואם אף דרך זו מתמשכת כל כך, הרי זה ודאי משום שעוד מצויים בכל עיר כמה יהודים יראים ושלמים, שלא הגיעו עדיין חלילה למדרגה של כולו חייב, ובגללם הגאולה מתעכבת. ושואל אני ממך, ריבונו של עולם: מה אכפת לך, שעדיין מצויים מעט יהודים יראים ושלמים, ומפני מה תהיה מעכב בגללם את הגאולה?

כי ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם (לא, כט) (רוני גולדברגר)

למה חזר משה רבנו ואמר 'כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם', והלא כבר אמר 'כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך'. ונראה, דהלא חייבים אנו בין במצוות דאורייתא ובין במצוות דרבנן, שהוסיפו חז"ל גדרים וסייגים והן גופי תורה. והנה בימי משה רבנו לא היה מצוות דרבנן אלא של תורה בלבד וברבות הימים נוספו מצוות דרבנן. הנה מצינו דמצוות דרבנן עונשם חמור ממצוות דאורייתא כפי שאמרו חז"ל 'כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה, וכן אמרו חז"ל 'חביבים דברי סופרים יותר מיינה של תורה'.

משה רבנו פתח ואמר 'ידעתי אחרי מותי כי השחת תשחיתון וסרתם מן הדרך אשר צויתי אתכם' דהיינו מצוות דאורייתא שנצטוו ע"י משה, אך בכ"ז עדיין לא תענשו כ"כ,

אבל 'באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיכם', דברבות הימים כשתצטוו על מצוות דרבנן, אם אותם תעברו יהא עונשכם חמור "וקראת אתכם הרעה", כי חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה.

100 ברכות (מעיינות החיים גליון 62)

ובנועם מגדים מבאר בפרשת היראה בדברי הכתוב (י, יב) מה ה' א-לקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו', ולכאורה הול"ל מה ה' שואל ממך מהו הלשון 'מעמך', ומבאר על פי מה דאמרו בגמרא אל תיקרי מה אלא מאה, דמרומז בפסוק זה עניין המאה ברכות שצריך אדם לברך בכל יום, והנה כשמגיע לתפלה האדם יודע שעליו להתכונן כראוי ולכוון לבו קודם התפלה כדרך חסידים הראשונים שהיו שוהים קודם התפלה שעה אחת ומתפללים, שצריך לסלק כל מחשבותיו לפני שיתייצב להתפלל לפני הקב"ה, שבלי הכנה לא יתפלל כראוי ולא יוכל לכוון בתפלתו, אבל כשמגיע לעניין המאה ברכות שאומרים אותם לסירוגין במשך כל היום, יותר מצוי שלא ישם האדם אל לבו לכוון קודם שמברך, אלא יחטוף הברכה במהירות ולא יכוון כלל למה שמוציא מפיו, ומובן מאליו שאין זה דרך הודאה ושבח להשי"ת, ולזה בא הכתוב כאן לזרז האדם וכתב מה ה' שואל מעמך, מעמך היינו מפנימיות לבך, שלא יהיו המאה ברכות מן השפה ולחוץ, אלא יכוון בהם מעומק לבו ובכל כוונתו.

קחו עמכם דברים (הפטרות וילך הושע י"ד ג')

כתיב (הפטרות וילך הושע י"ד ג') "קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב ונשלמה פרים שפתינו"

אפשר לפרש, קחו עמכם דברים, שחלק גדול מהתשובה שיש לעשות בימים אלו הוא על החטא שבדיבורים, ועל זה אמר הנביא, קחו עמכם דברים, לקחת את הדיבורים, ושובו אל ה', על הדיבורים הרעים.

ובכך אפשר לפרש גם המשך הפסוק, ונשלמה פרים, שפתינו, פירוש דיש להביא קרבנות ולחזור בתשובה, עבור שפתינו, כלומר דיבורינו.

זכור ברית אברהם ועקידת יצחק (ספרים)

פעם נכנס אדם אחד אל הרבי מלובלין ז"ע לבקש ברכה לישועה, בראותו שלא נענה הוסיף ואמר לרבי אני קרוב משפחה של הרבי, ענה הרבי מלובלין "א וויטע קרוב" (קרבה רחוקה), בצר לו פנה אל רבי נפתלי מראפשיץ ז"ע תלמידו של הרבי מלובלין, וסיפר לו מה שאמר לו הרבי ושאל בעצתו, ענה לו רבי נפתלי, בעוד כמה ימים מגיע ימי הסליחות, והרבי יעבור לפני התיבה, ובשעה שהרבי יאמר בקול רם 'זכור ברית אברהם ועקידת יצחק' קרב אל העמוד ואמור באוזנו "א וויטע קרוב" כאומר איך מבקשים בזכות אבות הרי אנו רחוקים מהם דורות הרבה, ואכן אחר שאמר כך נזדעזע הרבי מלובלין, ונענה לו לישועה, ואכן נושע האיש.

איפה צריך לעיין (שיחת השבוע גליון 1446)

חזן אחד בא בחודש אלול אל הצדיק רבי מרדכי מנדבורנה, ועשה במחיצתו את חודש התשובה. כמה ימים לפני ראש השנה בא להיפרד מרבו לפני שובו לביתו. "למה אתה ממחר כל-כך לשוב?", שאלו הצדיק. "שליח ציבור אני, ועליי לעיין היטב במחזור ולהסדיר את תפילתי", השיב החזן. חייך הצדיק ואמר: "האמן לי, המחזור עומד בעינו בדיוק כדאשתקד. מוטב שתנצל ימים אלה כדי לעיין בתוך נפשך ולהסדיר את מעשיך"...

שבת אחרונה של השנה (הצדיק מרוזין זי"ע)

אמר הצדיק מרוזין זי"ע שבשבת אחרונה של השנה יש כח לתקן את כל שבתות השנה דוגמת הרמת קצה המקל שמרים את המקל כולו.

ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו', (ר' מאיר מקרעטשניף זי"ע"א)

על הפסוק ואני תפילתי לך ה' עת רצון וגו', פירש זקני הרה"ק ר' מאיר מקרעטשניף זי"ע"א, שהנה בנוהג שבעולם שכאשר יש על האדם איזה נדון אזי מטפלים בזה בתחילה הפקידים הקטנים, ולאחר מכן עולה למופקדים עליהם, עד שהוא מגיע לשר הממונה על הדבר, וכל אחד כותב את דעתו, וכל אחד מוסיף את דעתו בדבר, ואז קשה לאדם לקבל את מבוקשו שימתיקו את דינו אצל המלך, אך כשהאדם זוכה להתקבל מיד אצל המלך, בלא שיעבור את כל הפקידים שאמרו את דעתם, הרי שע"פ רוב המלך מראה שהוא מיטיב, כדי שיהיה ומלכותו ברצון קבלו עליהם, וע"י כן יתקבל בקשתו לרצון.

וזהו כוונת הפסוק, ואני תפילתי לך ה', כשהאדם זוכה שיהיה תפילתו מתקבלת מיד לפני ה' בלא שיעבור הדבר ע"י האחרים, אז מיד הוא עת רצון.

כי אתה סלחן ומחלן לשבטי ישורון (ויקהל משה)

מסופר, פעם בהיות הרה"ק רבי ישראל מרוזין זצ"ל באודיסה, על פי פקודת רופאיו. נודע לו ששם גר נכד של הגה"ק רבי יעקב עמדין זצ"ל ושמו מאיר. מאיר זה שהיה בר אבהן ובר אוריין נתפקר ויצא לתרבות רעה. וחי חיי צער ודוחק באודיסה. הזמינו הצדיק מרוזין שיבוא לגור עמו ברוזין וכל הצטרכויותיו עליו. נתרצה מאיר ונסע עם הצדיק מרוזין, ואכן נתן לו הרה"ק כל הצטרכויותיו כאשר הבטיחו. וגם החזירו בתשובה.

פעם, ראה הצדיק והנה הוא עצוב ופניו לא היו לו עוד. שאל אותו: מאיר, בני, על מה ולמה נעצבת כל כך? אם על חטאיך שחטאת - הרי תשובה מועילה. ענה מאיר ואמר: מדוע לא אתעצב אל לבי, על אשר חטאתי כל כך הרבה וגם לאחר שחזרתי בתשובה חזרתי וחטאתי, לכן איננו יודע אם אתקבל עוד בתשובה. אמר לו הצדיק מרוזין: מאיר, הן אומרים עליך שהנך "עילוי" ולמדן גדול על כך אשיב לך כדרך הלומדים.

בתפילת ראש השנה אנו אומרים: "כי אתה סלחן ומחלן לשבטי ישראל". ויש לשאול: וכי לא די היה אילו היינו אומרים "סולח ומוחל"? אלא שהגמרא (ב"מ דף ל"ג) דורשת את הכתוב "רובץ תחת משאו עזוב תעזוב עמו" רובץ ולא רבצן, ורש"י מפרש מהו רבצן "הרגיל בכך". מכאן רואים - הסביר הרה"ק מרוז"ין - שעל ידי הוספת הנו"ן בסוף התיבה משתנה פירושה ונוספת לה כוונה חדשה של פעולה תמידית מתוך רגילות ורציפות. "רובץ" - לפעמים, "רבצן" - תמיד רובץ. וכן גם "סלחן ומחלן". אילו היינו אומרים "סולח ומוחל" היה פירושו כשאדם חוטא לפעמים מוחל לו הקב"ה, לעומת זאת "סלחן ומחלן" בא להראות שגם אם אדם חוטא הרבה פעמים וחוזר בתשובה שלימה, הרי גם אז מוחל לו הקב"ה, כן הוא "סלחן ומחלן" - תמיד, רגיל בזה.

ועניתם את נפשותיכם (שם כג, כד) (עולמו של אבא)

שח פעם רב אחד: למה בני יהודים דתיים, נשאים דתיים, ובני יהודים מסורתיים נעשים רבים לחילונים גמורים ולא נשאים מסורתיים כהוריהם?

איהו מותיב ליה ואיהו מפרק ליה: משום שיהודים חרדים שומרים את כל מצוות התורה, וביניהם גם את המצוות המשמחות את הלב, לעומת זאת, היהודים המסורתיים שומרים בדרך כלל: יאהרציט, יום כפור, הזכרת נשמות, קדיש על קברי אבות וכיוצא בזה, לכן חושב הבן כי כל אמונת ישראל מורכבת רק מדברים עצובים שאין הם שמחה, על כן נמאס עליו רח"ל.

שבת שובה בנופש (מאורות הדף היומי, עלון 852)

חשיבות רבה בעיני הבורא יש לקיום המצוות וללימוד התורה על ידי כל יהודי, ולעיתים מסובב הקב"ה ומטריח רבים ולו בלבד שיהודי אחד יזכה לקיים מצווה, או ינצל מעבירה רח"ל, כפי שניתן ללמוד מהמעשה שלפנינו:

קולו של שליח הציבור הסתלסל בנעימת "המלך" מבעד לחלונות בית הכנסת שבעיירת הנופש. הקהל כולו זמזם עם החזן את המנגינה הידועה, כשמידי פעם עלתה יבבה קלה מתוך אחת הטליתות, הן "כבקרת רועה עדרו" עוברים כל באי עולם ביום זה לפני בוראם. דמות הדורה ותמירה שמשכה את עין כל רואיה, ניצבה בכותל המזרח. היה זה רבה של וילנא רבתי רבי חיים עוזר גרודזינסקי. בשנה זו נאלץ רבי חיים עוזר להיעדר מוילנא בחודש הרחמים והסליחות, ואף את הימים הנוראים העביר למורת רוחו בעיר הנופש קארלסבאד. היה זה בהוראת הרופאים שקבעו חד משמעית, כי על הרב לנוח במעינות המרפא של קארלסבאד, לצרכי רפואה והבראה. במאמץ נפש עילאי הייתה כרוכה ההחלטה לנטוש את הנהגת העיר, הנהגת כלל ישראל, לוותר על העלייה הרוחנית הכרוכה בשהייה בעיר התורה של אותם ימים, אולם זהו צו השעה "ונשמרתם מאד לנפשותיכם", וכך מצא את עצמו רבי חיים עוזר שוהה בנכר בעיצומם של הימים הנוראים.

רבי חיים עוזר נתון כולו בעיצומה של עבודת התשובה לקראת יום הכיפורים, כשמידי פעם מפלח את ליבו כאב צורב על שהוא נאלץ להעביר ימים קדושים ונוראים אלו במקום נופש. בתום תפילת מנחה ראה הרב יהודי, שניכר עליו כי אינו מבני המקום. רבי חיים עוזר, שידוע היה בחביבותו הנדירה, הושיט את ידיו לשלום עליכם נלבב, ובעודו מלטף בחמימות את ידו הנרגשת של האורח, שאלו: "מנין אתם באים?" "אני", השיב האורח "יהודי פשוט מאמריקה". ור' חיים עוזר מתעניין: "מאמריקה הרחוקה? מה הביאך הלום ר' יהודי?" לתדהמתו שמע הרב תשובה מדהימה: "אח היה לי בפטרבורג, יענק'ל שמו. כמה נפלא וטוב היה אחי יענק'ל, וזה זמן מה שהלך לעולמו בפתע פתאום, בהותירו אחריו אלמנה צעירה ויתומים רכים. בבוא השמועה אל ביתי באמריקה ישבתי שבעה כדן, וידידי שבאו להשתתף בצערי, יעצו לי עצה הוגנת: "מדוע שהאלמנה תינשא לאיש זר ויתומי אחיך יגדלו תחת ידו של אב חורג על כל המשתמע מכך, עדיף שאתה תישא את אשת אחיך המנוח, ותדאג לאשת אחיך כראוי". הרעיון נשא חן בעיני, ולשמחתי נענתה גיסתי להצעה, ואי"ה במוצאי השבת אשים את פעמי לדאנציג העיר, שם אשאה כדת משה וישראל.

רבי חיים עוזר הזדעזע עד עמקי נשמתו, ובקול רועד פנה אל התייר האמריקאי: "רבי יהודי, הלא זו אשת אח שיש לה בנים, אסורה היא לך באיסור חמור!" אך הלה בשלו: "אחת היא לי, גיסתי תינשא לי לאישה ויתומי אחי יגדלו תחת ידי במסירות". משראה הרב שהאורח הינו בור ועם הארץ, ניסה לשכנעו: "וכי סבור אתה שזהו מנהג או חומרא של החיי אדם? הרי זהו פסוק מפורש בחומש", ובדברו נטל חומש דברים והראה ליהודי את האיסור הנורא וחומרתו הרבה. סבלנותו של היהודי מאמריקה הלכה ופקעה: "האמן לי רבי, איני שומע לאף אחד, ושום אדם אינו יכול להניא אותי מתוכנותי". ולאחר רגע ארוך של שתיקה מעיקה, הוסיף ואמר: "רק אם רבה של וילנא בכבודו ובעצמו יאמר לי שאין לעשות זאת, אמנע מכך!" התרגשות רבה אחזה את קולו של רבי חיים עוזר שהבין מדוע סובבו הקב"ה להגיע לקארלסבאד, ובעודו מזדקף בגאון לפני היהודי, אמר: "ר' יהודי, הסכת ושמע, אני הוא רבה הראשי של וילנא! ובזאת אוסר אני עליך באיסור מפורש לשאת את אשת אחיך!"

וכך אמנם היה. זכה הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל להציל נפש תועה מאיסור כרת ולשם כך נתגלגל אל עיר הנופש. כמה חשוב בעיני הבורא שכל יהודי יקיים את התורה כראוי ולא יכשל חלילה באיסור, וכל שכן כמה רצוי ונכבד בעיני הבורא כל יהודי המשתתף בשיעורי תורה שעל ידי זה הריהו למד דינים והלכות רבים ביותר בנוסף למה שזוכה לתלמוד תורה שהוא כנגד כולם. יהי רצון שנזכה באמת "ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי התורה". אמן.

חידון פרשת וילך

1. מה מיוחד בפרשה זו ביחס למחזור קריאת פרשות השבוע בבית הכנסת?
2. בפרשה זו, משה נפטר בגיל 120. מאיזה פסוק מפורש בתורה אנחנו רואים שמאה ועשרים שנה הן הגיל הראוי למות בו?
3. איזה חג מוזכר בפירוש בפרשה זו?
4. מהן שתי המילים המופיעות בפרשה זו והן גם שמות של פרשות בחומש בראשית?
5. למי נאמרות בפרשה זו מלות העידוד חזק ואמץ? (2 תשובות)
6. היכן מופיעים נשים וטף בפסוק אחד בפרשתנו? מהם ארבעת המקומות הנוספים בחומש דברים שבהם מוזכרים נשים וילדים קטנים באותו פסוק?
7. מהם ארבעת הדברים שמתוארים בפרשה זו כ"עדים"?
8. היכן מוזכרת בפרשה זו טענת קל וחומר? מהם שלושת המקומות הנוספים בתורה שטיעון זה מופיע?

תשובות פרשת וילך

1. מה מיוחד בפרשה זו ביחס למחזור קריאת פרשות השבוע בבית הכנסת?
וילך היא הפרשה היחידה שיכולה להיקרא בשלמותה פעמיים בשנה. זה יכול לקרות כשהפרשות ניצבים ו-וילך נקראות בשבועות שונים, שאז פרשת וילך נקראת אחרי ראש השנה. ואם במחזור הקריאה החדש הפרשות נקראות יחד, אז וילך נקראת לפני ראש השנה – כך יוצא שהיא נקראת פעמיים באותה שנה.
2. בפרשה זו, משה נפטר בגיל 120. מאיזה פסוק מפורש בתורה אנחנו רואים שמאה ועשרים שנה הן הגיל הראוי למות בו?
בפרשת בראשית, אלוקים אומר בפירוש שימי האדם אמורים להיות מאה ועשרים שנה (בראשית ו ג, על פי האבן עזרא, ר' רש"י).
3. איזה חג מוזכר בפירוש בפרשה זו?
חג הסוכות מוזכר בפירוש בתור זמנה של מצוות הקהל, בשנה שלאחר שנת השמיטה (דברים לא י).
4. מהן שתי המילים המופיעות בפרשה זו והן גם שמות של פרשות בחומש בראשית?
המלים "מקץ" (דברים ל י) ו"וירא" (לא טו) הן גם שמות של פרשות בחומש בראשית.

5. למי נאמרות בפרשה זו מלות העידוד חזק ואמץ? (2 תשובות)

משה מעודד את עם ישראל במילים "חזקו ואמצו" על מלחמתם בכנענים (דברים לא ו). משה מעודד גם את יהושע להכניס את עם ישראל לארץ ישראל במילים "חזק ואמץ", (דברים לא כג).

6. היכן מופיעים נשים וטף בפסוק אחד בפרשתנו? מהם ארבעת המקומות הנוספים בחומש דברים שבהם מוזכרים נשים וילדים קטנים באותו פסוק?

על מצוות הקהל נאמר שנשים וילדים חייבים לעלות לירושלים לשמוע את המלך קורא בתורה (דברים לא יב). במקומות נוספים בחומש דברים: 1-2. נשים וטף מוזכרים יחד פעמיים בפרשת דברים, כשמשה מזכיר את כיבושן והשמדתן של הערים חשבון ובשן (דברים ב לד, ג ו). 3. בפרשת שופטים, ביחס למצוות כיבוש עיר, מותר לצבא ישראל להשאיר נשים וילדים קטנים בחיים (דברים כ יד). 4. בפרשת ניצבים, משה מונה קבוצות של אנשים ש"ניצבים" לפני ה' – ובכללן נשים וילדים (דברים כט י).

7. מהם ארבעת הדברים שמתוארים בפרשה זו כ"עדים"?

הפרשה מתארת כעדים את: 1. השיר שמשה יכתוב בפרשה הבאה (דברים לא יט). 2. ספר התורה שהונח בארון הברית (דברים לא כו). 3-4. השמים והארץ (דברים לא כח).

8. היכן מוזכרת בפרשה זו טענת קל וחומר? מהם שלושת המקומות הנוספים בתורה שטיעון זה מופיע?

משה אומר לבני ישראל ש"הן בעודני חי עמכם היום ממרים הייתם עם ה' " ולכן קל וחומר ש"אף כי אחרי מותי". במקומות נוספים בתורה: 1. בפרשת ויגש, כשהאחים מואשמים בגנבת גביע הכסף של יוסף, הם עונים: "הן כסף אשר מצאנו בפי אמתחותינו השבונו אליך..." ולכן קל וחומר ש"איך נגנוב מבית אדוניך כסף או זהב?!" (בראשית מד ח). 2. בפרשת וארא משה תוהה בפני ה': "הן בני ישראל לא שמעו אלי, ואיך ישמעני פרעה?" (בראשית ו יב). 3. בפרשת בהעלותך, ה' אומר למשה, שאם אב "ירוק ירק" בפני בתו "הלא תכלם שבעת ימים?" ולכן מרים "תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה" (במדבר יב יד).

חידון א-ב פרשת וילך, ועשרת ימי תשובה.

א- תפילה הנאמרת בעשרת ימי תשובה-

ב- שם נוסף לעשרת ימי תשובה-

ג- על שמו נקרא הצום הראשון בשנה-

ד- נפוץ שהרב נותן בשבת זו-

ה- מצוה הנעשית כל שבע שנים-

- ו- נאמר עשר פעמים ביום כיפור-
- ז- תוספת לתפילת שמונה עשרה בימים אלו-
- ח- ברכתו של משה ליהושע-
- ט- לובשים בליל יום כיפור-
- י- יורש משה-
- כ- מנהג לעשות בערב יום כיפור-
- ל- צבע הבגדים הנהוגים ביום כיפור-
- מ- בן כמה משה?
- נ- התפילה האחרונה ביום כיפור-
- ס- זה הזמן בו תתקיים המצוה הנעשית כל שבע שנים-
- ע- אחד ממלכי האמורי-
- פ- מי יכשלו בדרכי ה' (מההפטרה)?
- צ- המצוה העיקרית של יום כיפור-
- ק- בצילו ישב יונה הנביא-
- ש- ההפטרה-
- ת- מה זאת ה"שירה"?

תשובת לחידון א'ב' פרשת וילך

1. אבינו מלכינו

2. בין כסא לעשור

3. גדליה בן אחיקם

4. דרשה

5. הקהל

6. וידוי

7. זכרנו לחיים

8. חזק ואמץ

9. טלית

10. יהושע

11. כפרות

12. לבן

13. מאה ועשרים

14. נעילה

15. סוכות

16. עוג

17. פושעים

18. צום

19. קיקיון

20. שובה ישראל
21. תורה